

Vadlīnijas

Publicēts: 10.11.2022.

Atjaunināts: 02.08.2025.

Aktualizēts 16.07.2025.

Valsts ieņēmumu dienests

Vadlīnijas Valsts ieņēmumu dienesta uzraugāmajiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma subjektiem

Lai veicinātu vienotu izpratni par Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma prasību piemērošanu un sniegtu praktisku palīdzību to izpildē, Valsts ieņēmumu dienests ir izstrādājis un iesaka izmantot vadlīnijas par likuma prasību praktisku piemērošanu.

Vadlīnijas izklāsta noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas pamatprincipus, sniedz ieskatu normatīvo aktu regulējumā, prasībās un starptautiskajos standartos. Tās skaidro uz risku balstītas pieejas izmantošanu, pakalpojumu, produktu un klientu risku noteikšanu, raksturo vispārīgas un nozaru risku pazīmes. Vadlīnijas apraksta ar klienta identifikāciju, izpēti un aizdomīgiem darījumiem saistītas nianšes, sniedz ieskatu aktuālākajās nozaru tipoloģijās, terorisma finansēšanas un proliferācijas novēršanā, sankciju režīma ievērošanā un citos jautājumos.

1. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas pamatprincipi

Saskaņā ar Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma (turpmāk – Novēršanas likums) 4.panta nosacījumiem par noziedzīgiem līdzekļiem ir atzīstami visi tieši vai netieši noziedzīga nodarījuma rezultātā iegūti līdzekļi (noziedzīgi iegūta manta, finanšu līdzekļi). Atbilstoši Novēršanas likuma 5.pantam par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu ir uzskatāma:

šādu līdzekļu pārvēršana citās vērtībās vai to izcelsmes, piederības mainīšana, lai maskētu vai slēptu to izcelsmi;

šādu līdzekļu atrašanās vietas, izvietojuma, kustības, patiesās izcelsmes vai piederības mainīšana;

šādu līdzekļu iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietošanā;

līdzdalība jebkurā no iepriekš minētajām darbībām.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā izšķir trīs posmus – ievietošanu, izkārtošanu un integrēšanu.

Ievietošana – naudas vai citu aktīvu, kas iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā, fiziska pārvēršana, realizācija. Šajā posmā

naudas līdzekļu legalizētājs ievieto nelegālos līdzekļus finanšu sistēmā, izmantojot oficiālas finanšu iestādes, kazino un citus uzņēmumus, gan vietējos, gan starptautiskos.

Ievietošanas darījumu piemēri:

noziedzīgi iegūtu līdzekļu apvienošana ar likumīgiem līdzekļiem, piemēram, nauda no narkotisko vielu pārdošanas tiek ievietota saistītā restorānā, kuram ir liels skaidras naudas darījumu īpatsvars kā samaksa par fiktīviem pakalpojumiem;

ārvalstu valūtas iegāde par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem;

naudas līdzekļu sadalīšana nelielās summās, noguldot tos vairākos banku kontos, tādējādi izvairoties no ziņošanas prasībām;

naudas vai monetāro instrumentu fiziska pārvietošana pāri valstu robežām (valūtas kontrabanda);

aizdevumu atmaksa, izmantojot noziedzīgi iegūtus līdzekļus;

skaidras naudas līdzekļu pārvešana ar maksājumu pakalpojumu sniedzēju palīdzību.

Izkārtošana (slāņošana) – noziedzīgi iegūtu līdzekļu nošķiršana no to avota, izmantojot finanšu darījumu līmeņus, kas paredzēti, lai slēptu līdzekļu izcelsmi. Tādējādi noziedzīgi iegūtie līdzekļi tiek pārveidoti citā formā, izkropļojot to izcelsmes avotus un īpašumtiesības.

Līmeņu (slāņu) darījumu piemēri:

elektroniska naudas līdzekļu pārvietošana no vienas valsts uz citu, pārvēršot inovatīvos finanšu instrumentos un/vai izkārtojot finanšu tirgos;

pārvietošana no vienas finanšu iestādes uz citu vai starp dažādiem kontiem vienā institūcijā;

pārvēršana monetārajos instrumentos;

augstas vērtības preču vai produktu ar nezūdošu vērtību tālākpārdošana;

līdzekļu ieguldīšana nekustamajā īpašumā un citos uzņēmumos;

izvietošana akcijās, obligācijās vai dzīvības apdrošināšanas produktos;

dažādu fiktīvu darījumu organizēšana, lai pamatotu līdzekļu pārrobežu kustību;

čaulas uzņēmumu izmantošana, lai slēptu līdzekļu faktisko īpašnieku un aktīvus.

Integrēšana – nelikumīgas bagātības leģitimitātes nodrošināšana, atkārtoti ievietojot līdzekļus ekonomikā veidā, kas atgādina ikdienišķu darījumu. Pārsvārā par integrācijas fāzi liecina noziedznieku vēlme gūt personīgu labumu no iepriekš noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem, uzdodot tos par legāliem ienākumiem. Tiek izmantoti izkārtotie noziedzīgi iegūtie līdzekļi šķietami likumīgos darījumos, lai radītu leģitimitātes priekšstatu. Šajā posmā ir sarežģīti atšķirt legālus ienākumus no nelegāliem, tādējādi personai rodas iespēja palielināt ienākumus ar noziedzīgā ceļā iegūtiem līdzekļiem.

Integrēšanu ir grūti pamanīt, ja vien nav būtisku atšķirību starp personas vai uzņēmuma faktisko darbību un personas ienākumiem salīdzinājumā ar līdzvērtīgiem citu personu darījumiem un biznesa modeļiem.

Integrācijas darījumu piemēri:

luksusa īpašuma iegāde, piemēram, nekustamais īpašums, mākslas darbi, rotaslietas vai augstas klases automobiļi;

ieguldījumi finanšu instrumentos, uzņēmumos, kurus iespējams izmantot, lai veiktu investīcijas dažādos biznesa modeļos.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas pamatprincipu skaidrošanas mērķis ir sniegt palīdzību normatīvā regulējuma piemērošanā. Galvenais princips, ieviešot starptautiskās Finanšu darbību darba grupas (turpmāk – FATF) rekomendācijas, paredz izmantot uz risku balstītu pieeju. FATF ir izdalījusi piecus pamatprincipus, kuri veido uz risku balstītas sistēmas pieeju.

Izpratne un reaģēšana uz apdraudējumiem un ievainojamībām (valsts riska novērtējums). Lai valsts un uzraugāmie Novēršanas likuma subjekti spētu ieviest uz risku balstītu pieeju, tiem ir nepieciešams apzināt faktiskos riskus un izstrādāt mehānismus, kā ar tiem strādāt. FATF iesaka izmantot valsts risku novērtējumu.

Valsts risku novērtējums ir izstrādāts kā process, kurā iesaistītās valsts institūcijas sadarbojas ar privāto sektoru, lai atbilstoši Pasaules Bankas metodoloģijai novērtētu finanšu un nefinanšu sektora riskus un nonāktu pie konkrētiem secinājumiem. Nacionālajā līmenī vienota izpratne par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas riskiem ir būtisks ieguvums visām nozarēm.

Tiesiski reglamentējoša sistēma, kas atbalsta uz risku balstītas pieejas piemērošanu (Novēršanas likuma prasības) Lai uz risku balstīta sistēma spētu funkcionēt, normatīvajam regulējumam un individuālajām riska mazināšanas sistēmām ir jāveicina tās darbība. Šī sistēma sniedz iespēju piemērot dažādas prasības, pamatojoties uz veikto risku novērtējumu. Tomēr tas nozīmē nevis to, ka var neievērot minimālās klienta identifikācijas prasības, bet gan to, ka minimālās klienta identifikācijas prasības kopā ar procedūrām, kā rīkoties augstāka riska gadījumā, ir uz risku bāzētas pieejas pamatā.

Uzraudzības sistēmas izveide, kura atbalsta uz risku balstītu pieeju (iekšējās kontroles sistēma). Lai uzraugāmie Novēršanas likuma subjekti ieviestu šādu modeli, tiem ir jāizprot visi ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un terorisma un proliferācijas finansēšanu saistītie riski un jāspēj atbilstoši izlietot resursus, nosakot prioritātes mērķiem un veicamajām darbībām. Tādā veidā uzraugāmie subjekti var identificēt gadījumus, kad tiem rodas nepieciešamība pēc papildu resursiem, lai mazinātu nozīmīgākos riskus.

Galveno dalībnieku noteikšana un konsekvences nodrošināšana (personāla mācības) Ieviešot šo principu, subjektiem ir jāizvērtē, kā nodalīt kompetences un atbildību, kuriem darbiniekiem nodot atsevišķas funkcijas vai kompetences, lai gūtu maksimālu rezultātu identificēto risku mazināšanā. Uzraugot savus klientus, Novēršanas likuma subjektiem ir jāņem vērā to specifika un faktiskā iespēja tikt iesaistītiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas procesā, jo gan Novēršanas likuma subjektam, gan arī tā klientam pastāv iespēja, pašam nezinot, tikt iesaistītam noziedzīgā shēmā.

Novēršanas likums nosaka, ka subjektam jānodrošina, ka tā darbinieki atbilstoši to amata pienākumiem pārzina ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un terorisma un proliferācijas finansēšanu saistītos riskus, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanu regulējošos normatīvos aktus un personas datu aizsardzības prasības noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā. Šim nolūkam subjektam ir jānodrošina saviem darbiniekiem, kuru amata pienākumos ietilpst darbs Novēršanas likuma jomā, regulāras apmācības, lai pilnveidotu to prasmi konstatēt aizdomīgus darījumus un to pazīmes un izpildīt iekšējās kontroles sistēmā paredzētās darbības. Novēršanas likuma subjektiem jānodrošina, lai jaunie darbinieki tiek apmācīti atbilstoši attiecīgā amata prasībām, kā arī, lai apmācības ir aktuālas un regulāras. VID regulāri izstrādā un publicē apmācību materiālus par dažādām Novēršanas likuma un Sankciju likuma tēmām, kas palīdz Novēršanas subjektiem pilnveidot savas zināšanas un izpratni par normatīvo aktu prasībām un to piemērošanu. Veicot VID uzraudzībai pakļauto Novēršanas likuma subjektu pārbaudes, pārbaudes veicēji pārliecinās, vai subjekta atbildīgie darbinieki regulāri apgūst dažādus kursus.

Informācijas apmaiņa starp publisko un privāto sektoru (ziņošana par aizdomīgiem darījumiem un atgriezeniskā saite) Efektīva informācijas apmaiņa starp publisko un privāto sektoru ir kopējās valsts noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas stratēģijas būtiska sastāvdaļa. Darījumu uzraudzības procesā iesaistītajām pusēm ir jāveido aktīva savstarpēja sadarbība informācijas apmaiņas un problēmjautājumu identificēšanas jomā, lai sekmētu pamatotu lēmumu pieņemšanu, īstenojot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas politiku.

Novēršanas likuma subjektiem ir nepieciešams apzināties savus riskus, lai spētu ieviest atbilstošus pasākumus risku mazināšanai. Informācija par nozarēs identificētajiem riskiem ir pieejama [Eiropas Komisijas ziņojumā par Eiropas Savienības risku novērtējumu](#), [Latvijas Nacionālajā nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novēršanas ziņojumā](#), [Sektoru noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novērtējumos](#), [VID](#) un [Finanšu izlūkošanas dienesta](#) sagatavotajos materiālos, [FATF izplatītajos ieteikumos](#), kā arī timeklā resursos.

Nosakot sākotnējo riska līmeni jāņem vērā Finanšu izlūkošanas dienesta Nacionālajā NILLTPF risku novērtējuma ziņojumā par 2020.-2022. gadu noteiktais riska līmenis.

Sektora riska novērtējuma vērtības

Sektors	NILL draudi	NILL ievainojamība	NILL risks
Kreditēstādes	Vidējs	Vidējs	Vidējs
IBS	Vidēji augsts	Vidēji augsts	Vidēji augsts
MI / ENI	Vidējs	Vidējs	Vidējs
VTs	Vidējs	Vidējs	Vidējs
IPS	Vidējs	Vidējs	Vidējs

⁵ Piemēram, Rīgas pašvaldības pirmsskolēnu un skolēnu ēdināšanas apmaksas pakalpojuma nodrošina Lietuvas MI/ENI, kas vecākiem atver elektroniskās naudas maciņu ar IBAN konta numuru Lietuvā, lai nodrošinātu norēķinu par ēdināšanu pirmsskolās un skolās.

⁶ FID apkopoti dati.

Sektors	NILL draudi	NILL ievainojamība	NILL risks
Ārpakalpojuma grāmatveži	Vidējs	Vidēji augsts	Vidēji augsts
Izložu un azartspēļu organizatori	Vidējs	Vidēji augsts	Vidēji augsts
Nekustamā īpašuma darījumu starpnieki	Vidējs	Vidēji augsts	Vidēji augsts
Nodokļu konsultanti	Vidējs	Vidēji augsts	Vidēji augsts
Juridiska veidojuma vai juridiskas personas dibināšanas pakalp. sniedzēji (TCSP)	Vidējs	Vidējs	Vidējs
Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji	Vidēji zems	Vidēji augsts	Vidējs
Finanšu konsultanti	Vidējs	Vidējs	Vidējs
Zvērināti advokāti	Vidēji zems	Vidējs	Vidējs
Cita veida preču tirgotāji un starpnieki	Vidējs	Vidēji zems	Vidējs
Dārgmetālu, dārgakmeņu, to izstrādājumu tirgotāji	Vidējs	Vidējs	Vidējs
Transportlīdzekļu tirdzniecības pakalpojumu sniedzēji	Vidējs	Vidējs	Vidējs
Zvērināti revidenti	Vidēji zems	Vidēji zems	Vidēji zems
Mākslas un antikvāro priekšmetu aprite	Vidēji zems	Vidēji zems	Vidēji zems
Maksātnespējas administratori	Vidēji zems	Vidēji zems	Vidēji zems
Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji	Vidēji zems	Vidēji zems	Vidēji zems
Zvērināti notāri	Vidēji zems	Vidēji zems	Vidēji zems
Kultūras pieminekļu tirgotāji	Zems	Zems	Zems

10

Galvojumu un citu saistību aktu, ar kuriem uzlikts pienākums, izsniegšana	Zems	Zems	Zems
---	------	------	------

Latvijas Nacionālajā nelegāli iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novērtēšanas ziņojumā (turpmāk – NRA) ir noteikti šādi risku ietekmējoši apstākļi:

Augstus nacionālā predikatīvā noziedzīgā nodarījuma NILL draudus rada izvairīšanās no nodokļu nomaksas. Savukārt vidēji augstus nacionālā predikatīvā noziedzīgā nodarījuma NILL draudus rada krāpšana, akcīzes preču nelikumīga aprite, narkotisko un psihotropo vielu nelikumīga aprite, noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā.

Kopumā, ņemot vērā noziedzības līmeni, kas arvien samazinās, kā arī arvien pieaugušo tiesībsardzības iestāžu, prokuratūras un tiesas spējas efektīvi apkarot NILL, nacionālā predikatīvā noziedzīgā nodarījuma NILL draudi nedaudz samazinās. Vienlaikus pārskata periodā pieaug noziedzīga nodarījuma NILL draudi atsevišķās noziedzības jomās, piemēram, narkotisko un psihotropo vielu tirdzniecība, krāpšana digitālā vidē, cilvēku tirdzniecība un noziedzīgie nodarījumi pret dabas vidi.

Viena no galvenajām sektoru NILLTPF risku novērtējumā identificētajām problēmām ir nefinanšu sektora zemais FID sniegto ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem skaits, kas rada bažas par šo sektoru spēju identificēt aizdomīgus darījumus. Tādiem nefinanšu sektoriem kā nodokļu konsultanti, ārpakalpojuma grāmatveži, zvērināti advokāti un zvērināti notāri, juridisko personu dibināšanas pakalpojumu sniedzējiem ir “vārtsarga” loma (*gatekeepers*) līdzekļu ieplūšanai nacionālajās un starptautiskajās finanšu sistēmās. Attiecīgi caur šo sektoru sniegtajiem pakalpojumiem finanšu sistēmā var mēģināt iepludināt noziedzīgi iegūtus līdzekļus. Nefinanšu sektora dažādu profesiju pārstāvju aktīva iesaiste NILL novēršanā ir būtisks efektīvas NILLTPF novēršanas sistēmas elements, t.sk. būtiska ir spēja identificēt aizdomīgus darījumus un aktivitātes, kā arī efektīva sadarbība ar FID.

Atsevišķos nefinanšu sektoros vērojamas pozitīvas tendences (piemēram, maksātnespējas administratoru sektors, zvērinātu revidentu sektors), taču joprojām ir sektori, kuros NILL risks vērtēts kā vidēji augsts, taču pārskata periodā FID nav saņēmis nevienu ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem (piemēram, nodokļu konsultantu sektors).

2. Novēršanas likuma subjektu darbības veidu noteikšana un atbildīgo personu iecelšana

VID uzraugāmie subjekti ir definēti Novēršanas likuma 45.panta otrajā daļā.

Saskaņā ar Finanšu darbību darba grupas (FATF) standartiem un Eiropas Parlamenta un Padomes 2015.gada 20.maija Direktīvu (ES) 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr.684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK (AML IV direktīva), kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2018/843 (2018. gada 30. maijs), ar ko groza Direktīvu (ES) 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Direktīvas 2009/138/EK un 2013/36/ES (AML V direktīva), VID identificē uzraugāmos Novēršanas likuma subjektus pēc noteiktiem kritērijiem.

Ar kritērijiem aicinām iepazīties šo vadlīniju 2.nodaļas apakšnodaļās, ņemot vērā nozares specifiku.

Ja Novēršanas likuma subjekts sniedz arī citus ar Novēršanas likuma subjekta darbībām nesaistītus pakalpojumus, Novēršanas likuma prasības attiecas tikai uz specifisku saimniecisko un profesionālo darbību, kas ir minēta Novēršanas likuma 3.pantā. Attiecīgi, ja Novēršanas likuma subjekts sniedz arī citus pakalpojumus, kas nav minēti Novēršanas likuma 3.pantā un šie pakalpojumi tiek sniegti klientiem, kas nesaņem Novēršanas likuma subjekta pakalpojumus, tad attiecībā uz šādiem klientiem nav jāpiemēro Novēršanas likuma prasības.

Atbildīgā persona.

Lai aizsargātu Novēršanas likuma subjekta reputāciju un novērstu tā iesaistīšanu nelikumīgās darbībās, atbilstoši Novēršanas likuma 10. pantam, likuma subjektiem 30 dienu laikā pēc likuma subjekta statusa iegūšanas ir jāieceļ par likuma prasību izpildi atbildīgā persona (var būt gan darbinieks, gan piesaistīta trešā persona) un jānodrošina tās izvērtēšana atbilstoši Novēršanas likuma 10.¹ pantam. Novēršanas likuma subjektam jānodrošina atbilstošu procedūru, kādā tiek izvērtēta personas atbilstība augstākās vadības locekļa vai par Novēršanas likuma prasību ievērošanu atbildīgā darbinieka amatam, tostarp jāpārbauda šīs personas sniegtās informācijas patiesumu. Veiktais personas novērtējums ir Novērtējums jāveic subjekta īpaši pilnvarotai personai un tas ir jādokumentē. Likuma subjekts var iecelt vairākas atbildīgās personas, bet vismaz vienai personai ir jābūt augstākās vadības (valdes) loceklim, kas ir atbildīgs par Novēršanas likuma prasību izpildi konkrētajā subjektā.

Ņemot vērā, ka Novēršanas likums nosaka pienākumu subjektam izstrādāt procedūru, kurā nosaka par Novēršanas likuma prasību ievērošanu atbildīgā darbinieka (t. sk. no augstākās vadības) pilnvaras un pienākumus un kārtību, kādā tiek nodrošināta par Novēršanas likuma prasību ievērošanu atbildīgā darbinieka (t. sk. no augstākās vadības) darbības uzraudzība, ir būtiski noteikt attiecīgo atbildīgo darbinieku pakļautību un nodrošināt atbildīgo darbinieku neatkarību lēmumu pieņemšanā.

Atbildīgās personas novērtēšanas politikai kā minimums ir jāsaturs divi galvenie elementi - reputācijas kritēriji un sodāmības pārbaudes. Ņemot vērā, ka reputācijas kritēriji nav likumā definēti, tie būtu jānosaka atbilstoši katras nozares standartiem, piemēram, ņemot par pamatu nozaru pašregulējošo organizāciju un profesionālo apvienību ētikas standartus, kā arī sabiedrībā atzītas ētikas un morāles normas. Persona ir uzskatāma par personu ar nevainojamu reputāciju, ja nav pierādījumu, kas liecinātu par pretējo, un nav iemesla pamatotām šaubām par personas nevainojamu reputācijuGalvenie

reputāciju ietekmējošie faktori ir darbības atbilstība normatīvajiem aktiem, informācija par personas iepriekšējām personiskām vai komerciālām darbībām, valsts iestāžu veiktajām pārbaudēm. Vērtējot reputāciju, jāvērtē arī saistītās personas - ģimenes locekļi, personas, par kurām ir zināms, ka tās ir darījuma vai citās ciešās attiecībās, akcionāri vai dalībnieki vienā un tajā pašā komercsabiedrībā. Jāņem vērā, vai par personu un ar to saistītām personām, nav publiski pieejama negatīva informācija, kas varētu liecināt par iespējamu saistību ar NILL. Publiski pieejamai informācijai jābūt objektīvai un pārbaudāmai.

Vērtējot personas reputāciju jāpievērš uzmanība arī apstāklim vai persona nav iesaistīta kriminālprocesā, administratīvā pārkāpuma procesā, maksātnespējas procesā vai tiesas procesā, šāda situācijā ir jāpieprasa papildus informācija par personas statusu procesā un jāizvērtē tā ietekmi uz personas spēju pildīt par NILL jomu atbildīgās personas pienākumus.

Ņemot vērā, ka par NILL jomu atbildīgajam darbiniekam (tostarp valdes loceklim) tiek izvirzītas noteiktas prasības par tā izglītību un iepriekšējo pieredzi, izvērtējot personas reputāciju, ja Novēršanas likuma subjektam kļūst zināma informācija, kas rada šaubas par personas zināšanām vai pieredzi subjekts izvērtē, kā tas ietekmē un vai var ietekmēt šīs personas piemērotību amatam, ņemot vērā visu zināmo un novērtējumam būtisko informāciju. Vērtējot izglītības un pieredzes prasības, jāņem vērā Novēršanas likuma subjekta lielums (darbinieku daudzums, apgrozījums utt.) un darbības veids un specifika.

Novēršanas likuma subjektam vērtējot personas piemērotību par NILL atbildīgās personas amatam jāizvērtē apstākļi, vai persona spēs veltīt pietiekami daudz laika savu amata pienākuma izpildei, lai nodrošinātu visu normatīvo aktu prasību NILL jomā izpildi.

Vērtējot piemērotības reputācijas riskus Novēršanas likuma subjektam jāpārlicinās vai atbildīgai personai (amatpersonai) nav interešu konflikta ar Novēršanas likuma subjekta klientiem vai subjekta uzraugošās iestādes darbiniekiem, amatpersonām vai vadību, piemēram, tas ieņem amatu kādā no uzņēmumiem, kas ir subjekta klients, tam ir finansiālas saistības pret kādu no subjekta klientiem, vai tam ir tuva radniecība ar tās iestādes struktūrvienības amatpersonu, kas veic Novēršanas likuma subjekta uzraudzību.

Atbilstoši *"fit and proper"* principiem sākotnējā personas piemērotības un atbilstības novērtēšanā informācija par personu tiek gan iegūta informācija no personas (CV, paskaidrojumi, anketas), gan šīs informācijas elementi tiek pārbaudīti neatkarīgos uzticamos avotos, lai pārlicinātos, vai attiecīgā persona ir piemērota vai atbilstoša noteiktajam amatam.

Piemērotības un atbilstības procesā pieteikuma iesniedzējam parasti ir jāaizpilda anketa. Ar anketu var tikt ievākta personu identificējoša informācija, informācija par dzīvesvietu un iepriekšējo darba pieredzi, un pieteikuma iesniedzējam tiek lūgts sniegt informāciju par jebkādu sodāmību vai nelabvēlīgiem tiesas lēmumiem, tostarp pašlaik ierosinātām lietām un notiesājošiem spriedumiem saistībā ar pieteikuma iesniedzēju. Šīs informācijas elementi ir jāapstiprina, lai pārlicinātos par personas labticību. Šādās pārbaudēs informāciju par personu var pieprasīt tiesībsaizsardzības iestādēm un patstāvīgi meklēt šo informāciju elektroniskās datubāzēs. Attiecībā uz ievāktajiem personas datiem jānodrošina konfidencialitāte un fizisko personu datu aizsardzību atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

Dažiem Novēršanas likuma subjektiem papildus personas reputācijai un nesodāmībai viena no principa *"fit and proper"* sastāvdaļām ir attiecīgās licences esamība pakalpojumu sniegšanai. Piemēram, lai persona varētu sniegt grāmatvedības ārpakalpojumus, tai nepieciešams saņemt licenci ārpakalpojuma grāmatveža darbībai, kas apliecina tā profesionālo kvalifikāciju un pieredzi, kā arī atbilstību licencēšanas prasībām un dod tiesības sniegt grāmatvedības ārpakalpojumu. Viens no aspektiem, kas tiek vērtēts izsniedzot licenci ir personas nesodāmība. Proti, par ārpakalpojuma grāmatvedi aizliegts būt tādai fiziskajai personai, kura ir sodīta par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu tautsaimniecībā vai valsts institūciju dienestā vai par tāda nozieguma izdarīšanu, kas saistīts ar terorismu. Piemērotības un atbilstības pārbaudi vajadzētu veikt attiecībā uz jaunajiem īpašniekiem, kontrolējošu interešu turētājiem un personām, kuras ieņem vadošus amatus. Jāparedz iespēja pārvērtēt šo personu piemērotību un atbilstību, ja uzraudzībā konstatēta vai no citām kompetentajām iestādēm saņemtā informācija, vai publiski pieejama informācija norāda uz nozīmīgiem nevēlamiem notikumiem. Novēršanas likuma subjektam, veicot atbildīgo personu sākotnējo un atkārtoto novērtēšanu, jābalstās uz vienādiem reputācijas, godprātības, ētikas un citiem standartiem, pietiekamu zināšanu, prasmju un pieredzes atbilstības

amata pienākumu veikšanai kritēriju pamatprincipiem, vienlaikus ņemot vērā atbilstošās amata vietas individuālo pienākumu specifiku.

Visas darbības personu pārbaudes un izvērtēšanas sakarā ir jādokumentē un informācija jāuzglabā atbilstoši normatīvo aktu prasībām, nodrošinot tai attiecīgu aizsardzību.

Sodāmības pārbaudēm jāsaturs vismaz divi elementi, proti, personas pārbaude Sodu reģistrā un VID mājaslapā publicētajā sodīto subjektu sarakstā. Subjekta tiesības pieprasīt un uzglabāt informāciju no Sodu reģistra ir noteiktas Novēršanas likuma 5.1.panta otrajā un trešajā daļā.

Pārbaude Sodu reģistrā jāveic, lai pārliecinātos, ka persona nav sodīta par tiša nozieguma izdarīšanu pret valsti, īpašumu vai pārvaldības kārtību, tiša nozieguma izdarīšanu tautsaimniecībā vai valsts institūciju dienestā vai par tāda nozieguma izdarīšanu, kas saistīts ar terorismu, vai kura sodīta par šādiem noziegumiem, bet kurai sodāmība ir noņemta vai dzēsta. Izziņas saņemšanas kārtību skatīt [šeit](#).

Pārbaude VID tīmekļa vietnē jāveic, lai pārliecinātos, ka personai nav piemērota sankcija (izņemot brīdinājumu) par normatīvo aktu pārkāpumu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas vai starptautisko un nacionālo sankciju jomā vai kurai ir piemērota šāda sankcija, bet no tās piemērošanas dienas ir pagājis vismaz viens gads. Informācija par VID piemērotajām sankcijām pieejama VID [tīmekļa vietnē](#).

Reģistrēšanās kā subjektam

! Jāņem vērā, ka reģistrētais saimnieciskās darbības veids pēc Eiropas Savienības saimniecisko darbību statistiskās klasifikācijas versijas *NACE 2*.redakcijas (turpmāk – *NACE 2* klasifikators) nav uzskatāms par neapstrīdamu identifikācijas pazīmi, bet ir tikai papildu pazīme, kura palīdz subjektam sevi identificēt. Galvenā subjektu identifikāciju raksturojošā pazīme ir faktiski veikta saimnieciskā darbība. Kontroles un uzraudzības procesā nav nozīmes tam, vai saimnieciskās darbības veids pēc *NACE 2* klasifikatora ir reģistrēts kā pamatdarbība, papilddarbība vai nav reģistrēts vispār. Attiecībā uz faktiski veikto darbību ir jāizceļ, ka pienākums reģistrēties VID kā Novēršanas likuma subjektam iestājas līdz ar reģistrēšanos Uzņēmumu reģistrā vai VID nodokļu maksātāju reģistrā, savukārt personām, kas kļūst par Novēršanas likuma subjektiem, veicot skaidras naudas darījumus virs 10 000 EUR, ir jāreģistrējas VID pēc šādu darījumu attiecību uzsākšanas. Papildus jānorāda, ka atbilstoša *NACE* klasifikatora kā papilddarbības vai pamatdarbības identifikatora neregistrēšana, faktiski veicot Novēršanas likuma subjekta darbības, netiek uzskatīta par apstākli, kas atbrīvotu subjektu no pienākuma reģistrēt atbilstošu Novēršanas likuma subjekta darbības veidu vai jebkādi mīkstinātu personas atbildību.

 [2.1. Grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzēji](#)

 [2.2. Nodokļu konsultanti, kā arī jebkura cita persona, kas sniedz palīdzību nodokļu jautājumos \(piemēram, konsultācijas vai materiālu palīdzību\) vai rikojas kā starpnieks šādas palīdzības sniegšanā neatkarīgi no tās sniegšanas biežuma un atbildības esības](#)

 [2.3. Juridisko pakalpojumu sniedzēji](#)

 [2.4. Juridiska veidojuma vai juridiskās personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzēji](#)

 [2.5. Nekustamā īpašuma darījumu starpnieki](#)

 [2.6. Transportlīdzekļu, dārgmetālu, dārgakmeņu, to izstrādājumu un citu preču tirdzniecība, kā arī starpniecība minētajos darījumos vai cita veida pakalpojumu sniegšanā, ja maksājumi tiek veikti skaidrā naudā un operāciju summa \(tajā skaitā saistītu darījumu gadījumā\) sasniedz 10 000 euro](#)

 [2.7. Citi pakalpojumi](#)

 [2.7.1. Kreditēšana \(finanšu lizings\)](#)

 [2.7.2. Galvojumu pakalpojumi](#)

 [2.7.3. Konsultācijas klientiem finansiāla rakstura jautājumos](#)

 [2.7.4. Inkasācijas pakalpojumi](#)

3. Uz risku balstīta pieeja, sava un klienta riska novērtēšana

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risks ir iespēja, ka personas, kas noziedzīgu darbību rezultātā ieguvušas mantu vai finanšu līdzekļus, kuru tālāka izmantošana ir iespējama, piešķirot tiem legālu raksturu, izmantos Novēršanas likuma subjekta sniegtos pakalpojumus, lai piešķirtu līdzekļiem legālu izcelsmi vai, piemēram, slēptu to izcelsmi. Savukārt terorisma finansēšanas risks ir iespēja, ka Novēršanas likuma subjekta sniegtos pakalpojumus izmantos terora aktu un teroristu finansēšanai un atbalstīšanai, bet proliferācijas finansēšanas risks ir iespēja, ka līdzekļi tiks izmantoti, lai finansētu masu iznīcināšanas ieroču ražošanu, izplatīšanu vai lietošanu.

Lai pielietotu uz risku balstītu pieeju, Novēršanas likuma subjektiem ir nepieciešams orientēties savas nozares riska faktoros un pieņemt pastāvošajam riskam atbilstošus lēmumus. Risku kritēriju izvēle ir subjektīvs process, tāpēc ir iespējamas arī dažādas objektīvas un nozarei raksturīgas specifiskas atkāpes. Obligāti jāņem vērā visi Novēršanas likuma 6. un 11.¹pantā minētie risku ietekmējošie apstākļi.

Nav universālas metodes, kas noteiktu uz risku balstītas pieejas saturu un piemērošanu, tādēļ katram subjektam ir nepieciešams veikt individuālu riska vērtējumu, ņemot vērā sniegtos pakalpojumus, potenciālo klientu loku un citus apstākļus, kas var ietekmēt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas risku.

Teorētiski riskus var iedalīt savos un klienta riskos:

savi riski – sākotnējie saimnieciskajai darbībai piemētošie riski, kuri parasti rodas saistībā ar nozares, jurisdikcijas un saimnieciskās darbības specifiku mijiedarbībā ar ārējā apdraudējuma faktoriem (piemēru skatīt vadlīniju 3.2.sadaļā);

klienta riski – plānoto un esošo klientu iespējas izmantot jūsu sniegtos pakalpojumus, lai izvairītos no Novēršanas likuma prasību izpildes.

Savukārt risku pārvaldīšanas procesā var izdalīt sākotnējo (*inherent*) risku un atlikušo (*residual*) risku.

Atlikušā riska līmeni iegūst, izvērtējot risku mazinošo pasākumu ietekmi uz sākotnējiem riskiem. Piemēram, identificējot augstu risku, ko rada klientu bāze, papildu izpētes pasākumi attiecībā uz klientiem kopsakarā ar regulāriem un efektīviem klientu uzraudzības pasākumiem var būt pietiekamas darbības, lai atlikušais risks būtu mazs, kas tādējādi arī mazinātu kopējo subjekta risku, veicot savu risku novērtējumu.

Riski bieži var saplūst kopā un pārklāties, tādēļ ir vēlams apzināties katra riska izcelsmi, pamatojumu, tomēr rezultātā visi riski ir jāvērtē kā vienots kopums.

Vērtējot riskus vienotā sistēmā, ir jāņem vērā, ka kopējā riska līmeņa noteikšana nevar būt vienkārša vidējā riska noteikšana, jo atsevišķi riska faktori var būt nozīmīgāki par citiem. Vairāki maza riska kritēriji nevar samazināt vienu augsta riska kritērija vērtību, ja vien maza riska kritēriji neizriet no mehānismiem, kuri ir tieši saistīti ar augstāka riska kritēriju. Piemēram, klienta identifikācijas procesā visi riski ir zemi, bet klients izrādās politiski nozīmīga persona, kas ir augsta riska identifikators. Politiski nozīmīga persona tiek uzskatīta par paaugstināta riska personu, ņemot vērā tās ietekmi publiskajā sektorā, tādēļ ir jāpiemēro padziļināta klienta izpēte, un citi zema riska vērtējumi nevar ietekmēt kopējo klienta riska

faktoru. Protams, salīdzinot politiski nozīmīgu personu darījumu uzraudzības intensitāti, ir jāņem vērā papildu riska faktori, piemēram, rezidentam uzraudzības process var būt vienkāršotāks nekā nerezidentam no augsta riska jurisdikcijas.

Risku novērtējumi ir nozīmīgs informācijas avots, lai apzinātos situāciju kopumā un saprastu būtiskākos faktorus, kuri globāli ietekmē konkrētās nozares specifiku. Pamatojoties uz šiem faktoriem, ir iespējams precīzāk noteikt specifisko kritēriju robežvērtības un to ietekmi uz kopējo risku novērtējumu. Paaugstinātu risku pārvaldīšana vienmēr prasīs vairāk resursu nekā zemu risku pārvaldīšana.

Informācija par nozarēs identificētajiem riskiem ir pieejama Latvijas Nacionālajā nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novēršanas ziņojumā (pilnā versija pieejama FID ziņošanas sistēmā reģistrētiem lietotājiem), VID, FID sagatavotajos materiālos, Finanšu darbību darba grupas (turpmāk – *FATF*) izplatītajos ieteikumos un citos publiski pieejamos resursos.

Sākotnējais sava riska novērtējums un nozares politika.

Atbilstošs sava riska novērtējums nodrošina adekvātu sākuma pozīciju, nosakot specifiskus riskus. Nosakot savu klientu risku, ir jāņem vērā:

juridiskās formas risks – juridiskās personas, veidojuma struktūra ir piemērota, lai izvairītos no patiesā labuma guvēja identifikācijas, apgrūtinātu darījumu uzraudzību vai citādi ierobežotu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas prasību izpildi;

īpašnieku un pārvaldības struktūras risks – īpašnieku struktūra ir speciāli veidota, lai apgrūtinātu to identifikāciju. Dažādu pārrobežu īpašumtiesību izmantošana. Īpašnieki ir personas no augsta riska jurisdikcijām, riska sarakstiem u.c.;

klienta patiesā labuma guvēja darbības risks – norādītais patiesais labuma guvējs nav īstais patiesais labuma guvējs, proti, tā personiskā vai saimnieciskā darbība rada šaubas par atbilstību patiesā labuma guvēja statusam;

biznesa, saimnieciskās darbības lieluma risks – jo lielāks ir personas apgrozāmo līdzekļu apmērs un darījumu skaits, jo grūtāk izsekot konkrētam darījumam, un pastāv lielāka iespējamība fiktīvu darījumu sapludināšanai ar reāliem darījumiem;

sniegto pakalpojumu, produktu specifikas, piegādes mehānismu risks – sarežģīti darījumi vai produkti bieži tiek izmantoti, lai maskētu līdzekļu izcelsmi vai piederības maiņu. Šādu grūti izsekojamu pakalpojumu vai produktu piedāvāšana rada papildu risku, ja vien šādām darbībām nav acīmredzama ekonomiska labuma. Tāpat augsts sākotnējais risks piemīt jauniem, inovatīviem finanšu pakalpojumiem, jo tie ne vienmēr nodrošina nepieciešamās noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas prasības;

biznesa modeļa un ģeogrāfiskās atrašanās vietas risks – uzņēmumam vai personai, kura sniedz pakalpojumus vairākās jurisdikcijās, pastāv iespēja organizēt līdzekļu plūsmu starp tām, tādējādi tā apzināti vai neapzināti var tikt iesaistīta nelegālu līdzekļu pārvietošanā vai to piederības slēpšanā. Ja uzņēmumam ir meitas kompānijas, ir jāņem vērā nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas prasības, kas tiek piemērotas citās jurisdikcijās, proti, vai tās ir atbilstošas Eiropas Savienībā noteiktajām prasībām. Nodibinot darījuma attiecības ar personām no citām jurisdikcijām, ir jāņem vērā tām piemērotais risks;

klientu profila risks – augstāks risks piemīt personām, kuras darbojas ar nerezidentiem, zemo nodokļu valstīs reģistrētiem uzņēmumiem, klientiem ar lielu skaidras naudas darījumu īpatsvaru vai bankas kontiem ārvalstīs, reģistrētiem dažādās jurisdikcijās, uzņēmumiem ar sarežģītu īpašnieku struktūru vai biedrībām.

Piemērus risku novērtējuma iespējamām robežvērtībām un iespējamiem riskiem sadalījumā pa nozarēm aicinām skatīt šo vadlīniju 3.nodaļas apakšnodaļās.

- 3.1. Piemēri vispārējām risku novērtējuma robežvērtībām
- 3.2. Piemērs ievainojamības faktoriem un riskiem grāmatvedības un nodokļu konsultāciju nozarē
- 3.3. Piemērs ievainojamības faktoriem un riskiem juridisko pakalpojumu un juridisko veidojumu darbības nodrošināšanas nozarē
- 3.4. Piemērs ievainojamības faktoriem un riskiem nekustamo īpašumu nozarē
- 3.5. Piemērs ievainojamības faktoriem un riskiem dārgmetālu nozarē
- 3.6. Piemērs ievainojamības faktoriem un riskiem transportlīdzekļu tirgotāju nozarē
- 3.7. Piemērs ievainojamības faktoriem un riskiem cita veida preču tirdzniecības un pakalpojumu sniegšanas nozarē
- 3.8. Piemērs ievainojamības faktoriem un riskiem finansiāla rakstura konsultāciju sniegšanas nozarē
- 3.9. Piemērs ievainojamības faktoriem un riskiem inkasācijas pakalpojumu sniegšanas nozarē
- 3.10. Piemērs ievainojamības faktoriem un riskiem kredīšanas un finanšu līzings pakalpojumu sniegšanas nozarē, ja pakalpojuma sniegšanai nav nepieciešama licencēšana
- 3.11. Piemērs ievainojamības faktoriem un riskiem galvojuma un citu tādu pienākumu uzliekošu saistību aktu sniegšanas nozarē

4. Klienta identifikācija, izpēte un darījumu uzraudzība

Novēršanas likuma subjektam ir nepieciešams veikt sava klienta izpēti:

nodibinot ilgstošas darījuma attiecības;

pie vienreizējiem darījumiem, kuru summu pārsniedz 15 000 *euro* vai 10 000 *euro* skaidrā naudā;

ja darījums satur riska indikatorus, aizdomīga darījuma pazīmes (skatīt 5. un 7. sadaļu).

Papildus jau veiktajai izpētei nodrošina atkārtotu identifikāciju, ja ir pamats aizdomām, ka iepriekš iegūtie dati par identificēto klientu nav patiesi, vai darījums šķiet aizdomīgs.

Ja izpēte nav veikta, darījumu uzsākt nedrīkst.

Veicot klienta – fiziskas personas – identifikāciju, iegūst personas vārdu, uzvārdu un personas kodu. Nerezidenta gadījumā iegūst dzimšanas datus, fotogrāfiju, valsti, kurā tiek veikta identifikācija, iecelšanai derīga personas identifikācijas dokumenta datus (numuru, izdošanas vietu un iestādi). Nederīgo dokumentu reģistrā pārbauda visu Latvijā izdoto dokumentu derīgumu. Novēršanas likuma subjekts ir tiesīgs izgatavot un uzglabāt klienta identifikācijai un izpētei nepieciešamo dokumentu kopijas.

Identificējot juridisku personu, iegūst tās dibināšanas un reģistrācijas dokumentus, lai pārliecinātos par pārvaldības struktūru un sastāvu, juridisko adresi, nosaukumu, reģistrācijas numuru. Papildus ir nepieciešams noskaidrot faktiskos saimnieciskās darbības veikšanas vietu. Juridiskiem veidojumiem noskaidro to dibināšanas mērķi un pārvaldītāju. Jā šādas ziņas tiek iegūtas no publiskiem informācijas avotiem, tad ir nepieciešams dokumentēt ziņu iegūšanas avotu un laiku, kad ziņas iegūtas. To var darīt, saglabājot informācijas avota pārskatus, kuros jau ir norādīta identificējošā informācija un

datums, saglabājot ekrān šāvīņus (screenshot) vai izdarot atzīmes ar roku, ja klienta identifikācijas un izpētes materiāli tiek glabāti papīra formātā.

Tāpat ir nepieciešams identificēt personas, kuras ir tiesīgas pārstāvēt juridisko personu attiecībā ar Novēršanas likuma subjektu, iegūstot dokumentu vai attiecīgā dokumenta kopiju, kas apliecina to tiesības pārstāvēt juridisko personu (pilnvarotās personas vārds, uzvārds, personu apliecinošā dokumenta numurs un izdošanas datums, institūcija, kas dokumentu izdevusi, kā arī šīs fiziskās personas pilnvarojums un statuss un, ja nepieciešams, juridiskās personas vadītāja vai pārvaldes institūcijas augstākās amatpersonas vārds, uzvārds).

Novēršanas likums nosaka pienākumu juridiskajām personām iegūt informāciju par savu klientu patiesajiem labuma guvējiem, tai skaitā ja kontrole tiek īstenota netieši.

Atbilstoši Novēršanas likumā noteiktajam patiesā labuma guvējs ir fiziskā persona, kurai tiešas vai netiešas līdzdalības veidā pieder vairāk nekā 25 % no juridiskās personas kapitāla daļām vai balsstiesīgajām akcijām vai kura to tiešā vai netiešā veidā kontrolē.

Gadījumos, kad nevienai fiziskai personai nepieder vairāk par 25 % no juridiskās personas kapitāla daļām vai balsstiesīgajām akcijām un nav iespējams noteikt, kura fiziskā persona klientu kontrolē, par patiesā labuma guvēju var uzskatīt juridiskās personas augstāko vadību, ja ir izslēgtas šaubas, ka patiesā labuma guvējs ir cita persona.

Persona, kas ieņem amatu izpildinstitūcijā, ir persona, kura kontrolē uzņēmumu un pieņem lēmumus uzņēmuma vārdā. Piemēram, akciju sabiedrības gadījumā tas ir valdes priekšsēdētājs, valdes loceklis (atkarīgi no pilnvarojuma rīkoties, piemēram, ja valdē ir pieci valdes locekļi, kas katrs ir tiesīgs klientu pārstāvēt atsevišķi, norāda visus valdes locekļus). Šādā gadījumā subjekts noskaidro klienta izpildinstitūcijas pārstāvi, kuram ir tiesības pieņemt vadības lēmumus. Zemāka riska klientiem būtu pietiekami iegūt informāciju par izpildinstitūcijas pārstāvi. Augstāka riska klientiem būtu nepieciešams veikt papildu izpēti, lai pārliecinātos, ka persona faktiski pieņem vadības lēmumus. Šādā gadījumā subjekts dokumentē darbības, ko tas ir veicis, lai noskaidrotu klienta patiesā labuma guvēju.

Ja klients ir kapitālsabiedrība, kas 100 % apmērā pieder Latvijas valstij vai Latvijas pašvaldībai, kā arī Latvijas publisko tiesību juridiskajām personām un to iestādēm patieso labuma guvēju (fizisko personu) noskaidro, publiskajos reģistros iegūstot ziņas par iestādes augstāko vadību.

Klientu patiesā labuma guvēju noskaidrošanas sakarā subjektam savās politikās un procedūrās nepieciešams aprakstīt veicamās darbības un procesus atbilstoši tā darbības specifikai un klientu riskam (piemēram, kad nepieciešami dokumenti, kad ir pietiekami iegūt klienta skaidrojumu, kad informāciju no publiskiem avotiem, kādā apjomā u. tml.).

Identificējot patieso labuma guvēju, iegūst fiziskas personas:

- identifikācijas datus;

- informāciju par nacionalitāti, rezidences valsti, kontrolēto kapitāldaļu apmēru, netiešās ietekmes veidu un pārvaldības mehānismu;

- ja kontrole tiek īstenota ar juridiskā veidojuma starpniecību, tad ir nepieciešams iegūt šī juridiskā veidojuma pilnvarotās personas vai pēc pienākumiem līdzvērtīgas personas identificējošo informāciju un juridiskā veidojuma identificējošo informāciju.

Noskaidrojot patiesā labuma guvēju, primāri ir jāpārbauda Uzņēmumu reģistra rīcībā esošā informācija. Pamatojoties uz klienta riska novērtējumu, papildus Uzņēmumu reģistra informācijai jāpieprasa klienta pašdeklarācija un jāpārbauda ziņas citos avotos vai informācijas sistēmās. Izmantojot klienta pašdeklarāciju, tai būtu jāsaturs klienta paraksts un datums vai elektroniskais paraksts, ja deklarācija netiek aizpildīta klātienē.

Pārliecinoties par patiesā labuma guvēja patiesumu, ņem vērā iespējamās riska faktorus, kas var norādīt uz nepatiesas informācijas sniegšanu. Piemēram, vai patiesais labuma guvējs atbilst tādas personas tēlam, kas spēj vadīt uzņēmumu vai

būt tā īpašnieks, jo kā patiesie labuma guvēji var tikt norādītas personas bez noteiktas dzīvesvietas vai personas no jurisdikcijām, kuras nesadarbojas. Pievērš uzmanību, ja, izmantojot Novēršanas likuma subjektam pieejamos resursus, ir būtiski apgrūtināta patiesā labuma guvēja noskaidrošana. Var rasties situācija, ka klienta struktūra ir sarežģīta (piemēram, klients reģistrēts valstī, kur nav pieejami publiski reģistri par dalībniekiem, un īpašnieku struktūrā ir vairāki nominālie īpašnieki, klients ir ES dalībvalstī reģistrēts uzņēmums un tam ir vairāki īpašnieki juridiskās personas, kuru juridiskā forma apgrūtina to īpašnieku un patiesā labuma guvēju noteikšanu), šādā situācijā subjektam, lai pārliecinātos par klienta patiesā labuma guvēju, būtu jāpieprasa klientam iesniegt īpašumtiesību un pārvaldības struktūras shēmu.

Sarežģījumi klienta patiesā labuma guvēju noskaidrošanā var ietekmēt klienta noteikto riska līmeni. Gadījumos, kad struktūra ir sarežģīta un ir apgrūtināta klienta patiesā labuma guvēja noskaidrošana, tas ir uzskatāms par faktoru, kas paaugstina klienta risku. Savukārt, ja patiesā labuma guvēju ir iespējams noskaidrot, neskatoties uz vairākiem īpašnieku līmeņiem un to jurisdikcijām un subjekts izprot klienta darbību, sarežģītā klienta struktūra vien nepaaugstina klienta risku.

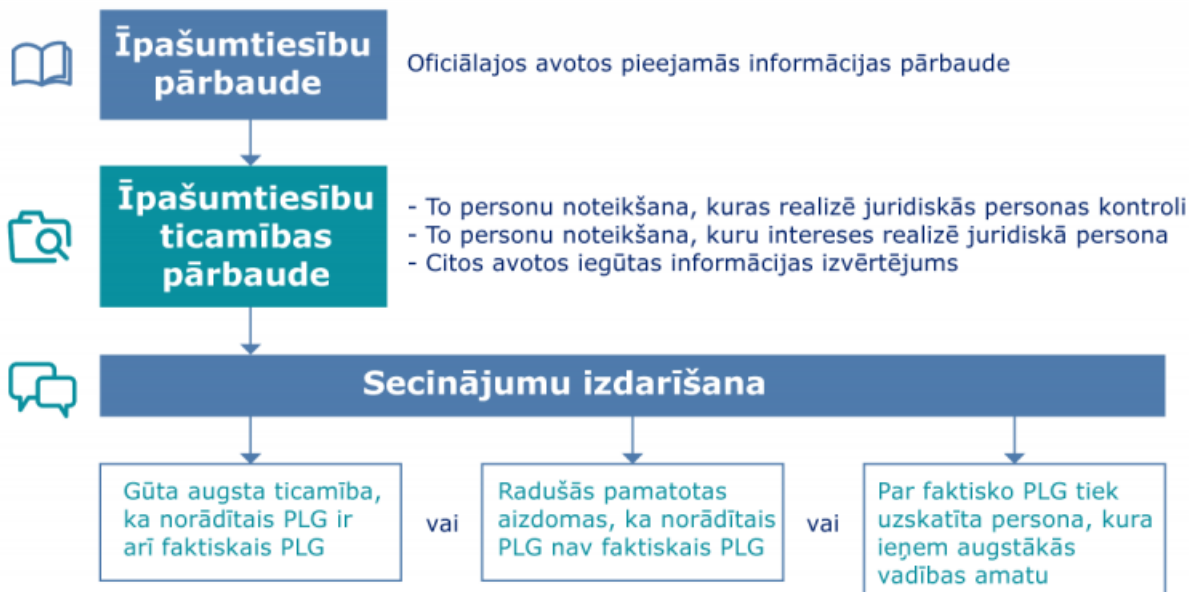
Kā risku paaugstinošs faktors var būt vērtējams apstāklis, ka subjekta noskaidrotais klienta patiesā labuma guvējs neatbilst Uzņēmumu reģistrā reģistrētajam patiesā labuma guvējam, līdz ar to nepieciešams izvērtēt tā ietekmi uz klienta risku.

Ja klientam tiek konstatēts paaugstināts risks, nepieciešams veikt papildu izpēti. Gadījumā, kad papildu izpēte nenovērš aizdomas par klienta darbību citas personas interesēs vai labā, darījuma attiecības netiek uzsāktas vai tiek pārtrauktas vai gadījuma rakstura darījums netiek veikts.

Jāņem vērā fakts, ka personas, kas cenšas legalizēt noziedzīgā veidā iegūtus līdzekļus, mēģina to darīt dažādu juridisku veidojumu aizsegā, piemēram, izveidojot labdarības fondus, biedrības un nodibinājumus, kas negūst peļņu, bet var tikt izmantoti līdzekļu akumulēšanai un pārvešanai pāri robežām. Biedrībām, kas nav sabiedriskā labuma organizācijas, piemīt augstāks korupcijas, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risks, jo sevišķi, ja biedrības saņem vai veic pārrobežu maksājumus.

Identifikācijas procesā kā papildu informācijas avots var tikt izmantota publiskos reģistros pieejamā informācija (piemēram, [VID Publiskojamās informācijas datubāze](#), [SIA "Lursoft" datubāze](#), [SIA "Firmas.lv" datubāze](#), [Valsts vienotā datorizētā zemesgrāmata](#) u.c. avoti), izmantoto informācijas avotu un no tā saņemto informāciju nepieciešams dokumentēt.

PATIESĀ LABUMA GUVĒJA NOTEIKŠANA

Klienta izpētes gaitā konstatēta nesakritība PLG informācijā

Konstatējot nesakritību Uzņēmumu reģistrā pieejamajā informācijā par klienta PLG ar klienta sniegto informāciju, atbilstoši NILLTPFN likuma 18.panta trešajā prim daļā noteiktajam subjektam 3 darbdienu laikā par to ir jāpaziņo Uzņēmumu reģistram.

Ziņojot par neatbilstībām reģistrētajā informācijā par patieso labuma guvēju, Uzņēmumu reģistrs ir apkopojis gadījumus, kad informācijas atšķirība nav uzskatāma par kļūdu un nav nepieciešams ziņot par neatbilstību.

Transkripcijas vai pārrakstīšanās kļūdas personu datos.

Nav nepieciešams ziņot par kļūdu:

Personas datu transkripcija no svešvalodas. Piemēram, Jakrin un Yakrin. Institūcijas, kas izsniegusi personu identificējošu dokumentu, nosaukuma atveide. Piemēram, personu apliecinošu dokumentu izdevusi Krievijas Federācijas dienests, taču Reģistrā reģistrēts institūcijas nosaukums – FMC vai ФМС, vai The Federal Migration Service, vai tā latviskotais tulkojums.

Nepieciešams ziņot par kļūdu:

Ja personu datos tiek konstatēts burta vai garumzīmju iztrūkums un citas pārrakstīšanās vai acīmredzamas pārrakstīšanās kļūdas. Piemēram, personas vārds reģistrēts Jarins, taču faktiski bija jāreģistrē kā Jakrins.

Transliterācijas kļūdas vai pārrakstīšanās kļūdas ārvalstu subjekta datos.

Nav nepieciešams ziņot par kļūdu:

Ārvalsts subjekta nosaukums atveidots, izmantojot nacionālo alfabētu (slāvu/ arābu u.c. valstu alfabētu), taču Uzņēmumu reģistrā ārvalsts subjekts reģistrēts, izmantojot latīņu alfabētu. Piemēram, Русский Брод reģistrēts kā Russian Vood.

Ārvalsts subjekta identificējošā informācija Uzņēmumu reģistrā reģistrēta aizstājot atsevišķus burtus ar latīņu alfabēta burtiem. Piemēram, ārvalsts subjekta juridiskā adrese ir Vācija, Alsleben, Bernburger Straße, burts "ß" tiek aizstāts ar burtiem "ss" vai adrese ir atveidota latviešu valodā.

Nepieciešams ziņot par kļūdu:

Ja ārvalsts subjekta identificējošā informācijā konstatēts burta un citas pārrakstīšanās vai acīmredzamas pārrakstīšanās

kļūdas. Piemēram, OU Sixxv vietā reģistrēts OU Sixv.

Atšķirības personu identificējošu dokumentu datos.

Nav nepieciešams ziņot par kļūdu:

Uzņēmumu reģistrā informācijā par PLG kā personu apliecinošs dokuments reģistrēta ID karte, taču likuma subjekta rīcībā ir personas pases dati.

Nepieciešams ziņot par kļūdu:

Identiskos personu identificējošu dokumentu datos konstatētas datu atšķirības. Piemēram, atšķirīgi dokumenta izdošanas datumi, dokumenta numura neatbilstība, tāpat arī citas atšķirības, kas neļauj gūt pārliecību, ka reģistrētā persona ir viena un tā pati.

Atšķirības informācijā par personas valstspiederību.

Nav nepieciešams ziņot par kļūdu:

Fiziskai personai ir dubultpilsonība, taču Uzņēmumu reģistrā tā reģistrēta tikai ar vienu valstspiederību.

Nepieciešams ziņot par kļūdu:

Fiziskai personai (PLG) ievadot datus par valstspiederību, norādīts "Libērijas Republika", taču visos iesniegtajos dokumentos norādīts "Latvijas Republika".

Atšķirības personu identificējošos datos.

Nav nepieciešams ziņot par kļūdu:

Ārvalsts fiziskai personai ir beigusies Latvijas Republikā piešķirtā uzturēšanas atļauja, kā rezultātā personai piešķirtais personas kods ir neaktīvs (nav personas koda), taču Uzņēmumu reģistrā personai atsevišķos statusos (valde/ dalībnieks/ PLG) reģistrēts personas kods.

Nepieciešams ziņot par kļūdu:

Ārvalsts fiziskai personai ir Latvijas Republikā piešķirts personas kods, taču, piemēram, PLG identificējošā informācijā norādīti dzimšanas dati.

Atšķirības personu, ar kuru starpniecību PLG īsteno kontroli juridiskajā personā, datos.

Nav nepieciešams ziņot par kļūdu:

Subjektam, ar kura starpniecību PLG veic kontroli juridiskajā personā, ir mainīts nosaukums un juridiskā adrese vai, piemēram, tas ir likvidēts/reorganizēts.

Nepieciešams ziņot par kļūdu:

Subjektam, ar kura starpniecību PLG veic kontroli juridiskajā personā, identificējošie dati norādīti kļūdaini. Piemēram, kļūda reģistrācijas numurā.

Papildu informācija par konstatētās PLG informācijas nesakritību un šī fakta paziņošanu pieejama Uzņēmumu reģistra [vadlīnijās](#).

Klienta izpētes mērķis ir noskaidrot darījuma attiecību un individuālu darījumu mērķi, lai spētu noteikt ar to saistītos riskus un identificētu gadījumus, kad darījumu attiecības iziet ārpus pieņemamām robežām vai atbilst riska pazīmēm. Izpēte ir komplekss pasākumu kopums, ko veic, lai nodrošinātu Novēršanas likuma mērķa sasniegšanu un izpildītu normatīvajos aktos noteiktās prasības. Veicot klienta izpēti, iegūst tādu informācijas un dokumentu apjomu, lai jau sākotnēji, nodibinot darījuma attiecības ar klientu, Novēršanas likuma subjektam būtu iespējams samazināt un novērst risku tikt iesaistītam noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā un terorisma finansēšanā.

Klienta izpētes un darījumu uzraudzības darbību pamatā ir uz risku bāzēta pieeja. Lai apliecinātu izpētes un darījumu uzraudzības veikšanu ir nepieciešams dokumentēt veiktās darbības un kārtot katra klienta un individuāla identificējama darījuma dokumentāciju. Lai veiksmīgi organizētu klienta darījumu uzraudzību, katram Novēršanas likuma subjektam savā iekšējās kontroles sistēmā ir skaidri jādefinē tās aizdomīgu darījumu pazīmes, kas atbilst viņa sniegto pakalpojumu un apkalpoto klientu lokam. Tādējādi subjekts spēs iegūt informāciju un dokumentus par klientu tādā apjomā, kas ļautu izprast klienta un tā saimnieciskās vai personiskās darbības specifiku un objektīvi novērtēt klientam piemītošo noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku. Riska novērtējums ir pamats, lai nodrošinātu efektīvu un klienta riska līmenim atbilstošu klienta un tā veikto darījumu uzraudzību visu darījuma attiecību laikā. Subjektam ir jāparedz konkrētām klienta riska līmenim atbilstoša darījumu uzraudzība. Šāda procedūra nodrošina subjekta spēju

pamatot veikto uzraudzības darbību apmēru un atbilstību riska novērtējumam.

Obligāti nepieciešams dokumentēt klienta darījumu uzraudzību, tai skaitā tādu darījumu uzraudzību, kuri ir pārbaudīti un nav izrādījušies aizdomīgi. Ja personai rodas šaubas par klienta veikto darījumu patieso mērķi vai patieso labuma guvēju, tai ir jāpieprasa skaidrojumi, līgumi, darījumu apliecināšie dokumenti un visa šī informācija jā saglabā klienta lietā. Pretējā gadījumā uzraudzības un kontroles institūcija uzskatīs, ka darījuma uzraudzība nav notikusi, aizdomīgi darījumi nav identificēti, savukārt nedokumentētus (no klienta mutiski) saņemtus skaidrojumus, kas nekādi nav apliecināmi ar dokumentiem vai ir pretrunā citai informācijai neņems vērā.

Novēršanas likuma subjekts ir atbildīgs par izpēti datu patiesumu. Lai mazinātu administratīvo slogu un veicinātu informācijas iegūšanas iespējas, Novēršanas likuma 28.pants paredz subjektam klientam pienākumu sniegt patiesu identifikācijas informāciju, tomēr par veikto uzraudzības pasākumu kopējo apmēru ir atbildīgs Novēršanas likuma subjekts. Jāņem vērā, ka klienta izpēte nav vienreizējs process, tādējādi Novēršanas likuma subjektam jāseko līdzi savu klientu darījumiem un paaugstināta riska gadījumā vai mainoties būtiskiem ar klientu saistītiem apstākļiem jāveic atkārtota klienta izpēte, tai skaitā padziļināta (nepieciešamības gadījumā) un jāspēj operatīvi mainīt kā klienta darījumu uzraudzības apmēru tā arī intensitāti.

Faktori, kas liecina par augstu risku:

darījumi ir lieli un klientam netipiski – klientam netipiski darījumi ar biznesa partneriem, kuru savstarpējā saikne nav izskaidrojama vai ir neparasta;

sarežģīti darījumi –darījumi, kuros atšķiras pakalpojumu/preču saņēmējs un maksājuma veicējs, vai darījuma sarežģītā struktūra nav loģiski pamatojama ar ekonomisko izdevīgumu;

šķietami saistīti darījumi bez ekonomiska vai juridiska pamatojuma –darījumi, kuri tiek veikti bez faktiskas preču/pakalpojumu plūsmas, no ekonomiskā viedokļa nav pamatoti vai uzņēmumam nav iespējas nodrošināt šādus pakalpojumus/produktus. Papildus uzņēmumi var strukturēt darījumus, lai izvairītos no dažādiem uzraudzības kritērijiem, tādēļ ir jāvērtē darījumu iespējamā saistība no to apzinātas, bet juridiski un ekonomiski nepamatotas perspektīvas;

darījumā piedalās persona no augsta riska trešajām valstīm – Latvija kā tranzītvalsts bieži tiek izmantota legalizācijas darījumos, tādēļ pastiprināta uzmanība ir jāpievērš darījumiem (gan preču, gan naudas plūsmai) no augsta riska jurisdikcijām.

Kopējais klienta izpēti apjoms un process ir balstīts uz

klienta risku – piemēram, zems risks fiziskai personai, augsts – juridiskai;

rezidences (reģistrācijas) valsts risku – piemēram, zems risks rezidentam, augsts risks klientam juridiskai personai, kura reģistrēta Krievijā;

klienta personisko un komercdarbības risku – piemēram, zems risks pārtikas preču tirdzniecības uzņēmumam no Eiropas Ekonomiskās zonas, augsts risks uzņēmumam, kurš importē akcīzes preces no Neatkarīgo Valstu Sadraudzības (NVS) valstīm;

lietotajiem produktiem, pakalpojumiem un to piegādes metodēm – piemēram, zems risks pakalpojumiem un precēm, kuras var saņemt tikai klātienē, augsts risks attālinātas identifikācijas finanšu instrumentu pārvaldības pakalpojumiem.

Papildu riska faktori, lai paplašinātu klienta izpēti apjomu un regularitāti

darījuma attiecību mērķis – būtiski pirms darījuma attiecību uzsākšanas noskaidrot plānoto darījumu mērķi, lai būtu iespējams konstatēt gadījumus, kad plānotais darījums atbilst aizdomīga darījuma pazīmēm;

plānoto un veikto darījumu regularitāte – atkarībā no uzņēmējdarbības specifikas ikdienišķiem darījumiem piemīt sava veida regularitāte, tādēļ neplānoti un neregulāri darījumi var liecināt par uzņēmuma iesaisti noziedzīgi iegūto līdzekļu

legalizācijā vai krāpnieciskā darbībā;

plānoto un veikto darījumu apmērs – darījuma apmērs ir papildu pazīme, kas var liecināt par klientam netipiska darījuma veikšanu. Straujas un neizskaidrojamas izmaiņas darījumu apmērā vai liela apmēra skaidras naudas darījumi var liecināt par iesaisti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā;

darījuma attiecību ilgums – jo darījuma attiecības ir ilgākas, jo teorētiskais risks to ļaunprātīgai izmantošanai samazinās, tomēr citu augsta riska faktoru ietekmē šis risks nevar tikt uzskatīts par noteicošo, jo laba reputācija var tikt izmantota arī ļaunprātīgā nolūkā.

Ja darījuma attiecības notiek neparastos apstākļos, tas ir uzskatāms par risku palielinošu faktoru. Papildus par risku palielinošiem faktoriem uzskata klientu vai patieso labuma guvēju, kurš ir saistīts ar valsti vai teritoriju, kurai ir:

augsts korupcijas risks – nav vienota standarta korupcijas riska noteikšanai, tādēļ būtu ieteicams izmantot [Transparency International](#)/vai citu publiski pieejamu informāciju par konkrētas jurisdikcijas korupcijas līmeni;

augsts tādu noziegumu īpatsvars, kuri var radīt noziedzīgi iegūtus līdzekļus, – piemēram, narkotisko vielu, ieroču, cilvēku, akcīzes preču kontrabanda. Nav viennozīmīgs šādu jurisdikciju saraksts, tādēļ ir jāizmanto publiski pieejamā un vispārzināmā informācija. Piemēram, [pasaules valstu noziedzības indekss](#) un [Apvienoto Nāciju Organizācijas dokumenti](#). Papildus skatīt jurisdikcijas riska pazīmes (zemāk);

noteiktas Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO), Amerikas Savienoto Valstu (ASV), Eiropas Savienības sankcijas – pētīt sankciju sarakstus, iesakām izmantot [Finanšu izlūkošanas dienesta](#) informāciju, [ES](#) avotus un [citus publiski pieejamus informācijas avotus](#);

saikne ar terorismu – [Nacionālais terorisma un proliferācijas finansēšanas risku ziņojums](#), kā arī [ASV terorismu atbalstošo jurisdikciju saraksts](#) un riska valstu saraksts šo vadlīniju 3.nodaļā "Uz risku balstīta pieeja";

problēmas vai nevēršanās ieviest starptautiskos standartus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā – Finanšu darbību darba grupa (FATF) ir publicējusi [sarakstu](#) ar valstīm, kurām ir būtiskas problēmas ieviest starptautiskos standartus.

JURISDIKCIJAS RISKS

FATF noteiktās augsta riska valstis

FATF noteiktās augsta riska valstis

Jurisdikcijas, uz kurām attiecas FATF aicinājums tās locekļiem un citām jurisdikcijām piemērot pretpasākumus

Irāna

Korejas Tautas Demokrātiskā Republika (KTDR)

Jurisdikcija, uz kuru attiecas FATF aicinājums tās locekļiem un citām jurisdikcijām piemērot pastiprinātus uzticamības pārbaudes pasākumus, kas ir proporcionāli riskiem, kas izriet no jurisdikcijas

Mjanma

FATF augsta riska trešās valstis (pelēkais saraksts), kas paukušas politisku apņemšanos novērst konstatētās nepilnības un sadarbībā ar FATF sagatavojušas rīcības plānu:

Alžīrija

Angola

Bolīvija

Bulgārija
Burkina Faso
Kamerūna
Haiti
Kenija
Kotdivuāras republika
Laosas Tautas Demokrātiskā Republika
Libāna
Monako
Namībija
Nepāla
Nigērija
Dienvidsudāna
Dienvīdāfrika
Sīrija
Jemena
Kongo Demokrātiskā republika
Mozambika
Venecuēla
Virdžīnu salas
Vjetnama

Papildu informācija par norādītajām valstīm skatāma [šeit](#)

Kā nozīmīgu informāciju, izvērtējot valsts risku, iesakām izmantot *FATF* informāciju par valstu atbilstību *FATF* rekomendācijām un to noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas sistēmu efektivitāti. Ziņojumu portatīvā dokumenta formātā (*PDF*) skatīt [šeit](#).

ES noteiktās augsta riska trešās valstis

Obligāts paaugstināta riska valstu saraksts, kas jāņem vērā, nosakot jurisdikcijas risku, ir Eiropas Komisijas Deleģētā regula (ES) 2020/855, ar ko tiek grozīts augsta riska trešo valstu saraksts, kas bija noteikts ar Deleģēto regulu (ES) 2016/1675. Attiecīgi, ņemot vērā regulā noteikto spēkā stāšanās termiņu, no 2020.gada 1.oktobra spēkā ir šāds augsta riska trešo valstu saraksts:

"Nr.	Augsta riska trešā valsts
1.	Afganistāna
2.	Bahamu Salas
3.	Barbadosa

4.	Botsvāna
5.	Kambodža
6.	Gana
7.	Irāka
8.	Jamaika
9.	Maurīcija
10.	Mongolija
11.	Mjanma/Birma
12.	Nikaragva
13.	Pakistāna
14.	Panama
15.	Sīrija
16.	Trinidāda un Tobāgo
17.	Uganda
18.	Vanuatu
19.	Jemena
20.	Zimbabve
21.	Irāna
22.	Korejas Tautas Demokrātiskā Republika (KTDR)

Ar 2019.gada 29.jūnija grozījumiem Novēršanas likumā ir ieviestas jaunas prasības attiecībā uz klientiem no augsta riska trešajām valstīm. Par augsta riska trešajām valstīm ir uzskatāmas valstis, kuras par tādām ir atzītas ar Eiropas Komisijas Deleģēto regulu (ES) 2016/1675 vai tai līdzvērtīgu normatīvo aktu ((ES) 2020/855) . Novēršanas likuma 25.¹ panta pirmā daļa paredz, ka subjekts, konstatējot darījuma attiecības vai gadījuma rakstura darījumu ar klientu no augsta riska trešās valsts, veic šādus padziļinātas klienta izpētes pasākumus:

iegūst un izvērtē papildinformāciju par klientu un tā patieso labuma guvēju, kā arī pārliecinās par iegūtās papildinformācijas patiesumu;

iegūst un izvērtē papildinformāciju par darījuma attiecību paredzamo būtību;

iegūst un izvērtē informāciju par klienta un tā patiesā labuma guvēja līdzekļu un labklājības izcelsmi;

iegūst un izvērtē informāciju par paredzamo vai veikto darījumu pamatojumu;

saņem augstākās vadības piekrišanu darījuma attiecību uzsākšanai vai turpināšanai;

veic darījuma attiecību padziļinātu uzraudzību, palielinot piemēroto kontroļu skaitu un biežumu un nosakot darījuma veidus, kuriem nepieciešama atkārtota pārbaude.

Svarīgi veikt visas Novēršanas likuma 25.¹ panta pirmajā daļā uzskaitītas darbības. Šādam izvērtējumam jābūt dokumentētam un jāatspoguļo klientam piešķirtā riska līmeni. Atšķirībā no augsta riska jurisdikcijām, augsta riska trešās valstis ir skaidri definētas un Novēršanas likums paredz konkrētu iegūstamās informācijas apmēru. Savukārt informāciju par augsta riska jurisdikcijām var iegūt no [NRA](#), kā arī [Zemu nodokļu vai beznodokļu valstu un teritoriju saraksta](#)

Kā palīgu risku novērtēšanā var izmantot arī citu valstu, kuras ieviesušas *FATF* standartus, sagatavoto publiski pieejamo informāciju.

Par augsta riska klientiem tiek uzskatīti klienti, kuri:

ir juridiski veidojumi, kas pārvalda privātos investīciju fondus;

ir uzrādītāja vērtspapīru emitenti;

veic liela apmēra darījumus skaidrā naudā;

ir izveidojuši biznesa specifikai neparastu vai pārāk sarežģītu pārvaldības vai juridisko struktūru;

lieto privātbankiera pakalpojumus;

lieto produktus, pakalpojumus un piegādes kanālus, kas veicina anonimitāti, ierobežo identifikācijas iespējas un darījuma attiecību pārraudzību;

saņem maksājumus no nezināmām trešajām pusēm;

lieto jaunus produktus, pakalpojumus, piegādes metodes vai jaunas tehnoloģijas.

Par risku pazeminošiem faktoriem, veicot klienta izpēti un darījumu uzraudzību, var uzskatīt:

valsti, kurā ir efektīva noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas (*AML/CFT*) sistēma;

valsti, kura piemēro starptautiskos noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas (*AML/CFT*) standartus;

valsti ar zemu korupcijas risku;

valsti ar zemu tādu noziegumu īpatsvaru, kuri ģenerē noziedzīgus līdzekļus.

Ja risks ir zems, vienkāršoto klienta izpēti var piemērot:

valsts un pašvaldību pārvaldītiem uzņēmumiem un iestādēm;

publiskām akciju sabiedrībām.

Vienkāršotas klienta izpētes pasākumus var piemērot, ja klientam nav identificētas augsta riska pazīmes un tas atbilst visiem šiem kritērijiem:

darījumi tiek veikti uz rakstiska līguma pamata;

pirmais darījums tiek veikts no bankas konta Eiropas Savienības bankā;

darījumam nav aizdomīgu pazīmju;

darījums nav lielāks par 15 000 *euro*;

labumu no darījuma nevar izmantot trešās puses;

nav iespējams pārnest līdzekļus uz finanšu vai apdrošināšanas instrumentiem.

*pastāvēt risku paaugstinošiem apstākļiem vienkāršoto klienta izpēti nedrīkst veikt!

Padziļinātās klienta izpētes mērķis ir veikt padziļinātu klienta, darījumu un patieso labuma guvēju uzraudzību. Padziļinātā klienta izpēte jāveic:

ja klients nav identificēts klātienē, ja vien netiek piemērotas atbilstošas identifikācijas procedūras, politikas un tehnoloģiskie risinājumi;

ja klients ir politiski nozīmīga persona, tās radnieks vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistīta persona;

ja klienta patiesais labuma guvējs ir politiski nozīmīga persona, tās radnieks vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistīta persona;

ja ir identificēts augsts noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un/vai terorisma finansēšanas risks.

Padziļināta klientu izpēte nozīmē – padziļināta klienta darbības pārzināšana – gan par pašu klientu, kas patiesībā gūst labumu no klienta darbības, gan par tā darījumiem un līdzekļu izcelsmi - kādi darījumi tiek veikti, kāda ir līdzekļu plūsma, to izcelsme, kas ir darījumos iesaistītās puses, kas ir klienta darījumu partneri utt. Jebkura publiski pieejama negatīva rakstura informācija (banka izbeidz darījuma attiecības, iespējama iesaiste noziedzīgos nodarījumos vai saikne ar personām, kas tajos iesaistītas) ir uzskatāma par pazīmi, kas rada augstu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas risku. Līdz ar 2019.gada 29.jūnija grozījumiem Novēršanas likumā ir būtiski paplašināts padziļinātās klienta izpētes apjoms.

Padziļinātās izpētes apjoms ir tieši atkarīgs no risku paaugstinošiem apstākļiem, tādējādi, jo vairāk risku paaugstinošu apstākļu, aizdomīgu darījumu pazīmju un riska indikatoru, jo vairāk informācijas jāiegūst, lai gūtu pārliecību, ka darījums nav aizdomīgs. Novēršanas likuma 22. panta pirmā daļa paredz, ka pie padziļinātās izpētes jāveic vismaz viena no zemāk minētajām darbībām:

iegūt un izvērtēt papildinformāciju par klientu un tā patieso labuma guvēju, kā arī pārliecināties par iegūtās papildinformācijas patiesumu;

iegūt un izvērtēt papildinformāciju par darījuma attiecību paredzamo būtību;

iegūt un izvērtēt papildinformāciju par klienta veikto darījumu atbilstību norādītajai saimnieciskajai darbībai;

iegūt un izvērtēt informāciju par klienta un tā patiesā labuma guvēja līdzekļu un labklājības izcelsmi;

iegūt un izvērtēt informāciju par paredzamo vai veikto darījumu pamatojumu;

saņemt augstākās vadības piekrišanu darījuma attiecību uzsākšanai vai turpināšanai;

veikt darījuma attiecību padziļinātu uzraudzību, palielinot piemēroto kontroļu skaitu un biežumu un nosakot darījuma veidus, kuriem nepieciešama atkārtota pārbaude;

veikt citus pasākumus, kas nepieciešami, lai pārliecinātos par darījuma attiecību vai gadījuma rakstura darījuma tiesisko un ekonomisko būtību.

Ja uzraudzības vai kontroles institūcija konstatēs vairākus risku paaugstinošus faktorus, kas ir par pamatu padziļinātās izpētes veikšanai, tad tikai vienas Novēršanas likuma 22.panta pirmajā daļā minētās papildu darbības veikšana tiks uzskatīta par nepietiekamu padziļinātās izpētes apjomu.

Novēršanas likuma 22.panta pirmajā daļā lietotais termins “izvērtēt” sevi ietver dokumentētu un pierādāmu apstākļu objektīvu izvērtējumu, proti, mutiski sniegts skaidrojums par telefoniski saņemtu papildinformāciju, citu nedokumentētu informāciju, subjekta iekšējo pārliecību vai ilgstošu paziņanos ar klientu un tās objektīvu izvērtēšanu, nebūs uzskatāms par Novēršanas likuma prasībām atbilstošu izvērtējumu.

Padziļinātā klienta izpēte ir loģisks secīgu darbību kopums, kurā tiek salīdzināta klienta sniegtā vai par viņu iegūtā informācija ar viņa veiktajiem darījumiem un publiski pieejamo informāciju, nepieciešamības gadījumā pieprasot papildu

informāciju. Darījumiem jāatbilst klienta saimnieciskajai darbībai, to apmēram klienta iepriekš norādītajiem robežlielumiem, savukārt pie nesakritībām ir jāiegūst papildu informācija par darījumiem (līgumi, maksājuma uzdevumi, klienta darījuma partnera izpētes informācija, citi darījuma faktu apliecinājoši dokumenti) un patiesā labuma guvējiem (mantiskais stāvoklis, līdzekļu izcelsme, profesionālā pieredze un kvalifikācija, saikne ar citiem uzņēmumiem, kuriem ir vieni un tie paši patiesā labuma guvēji).

Par politiski nozīmīgu personu ir atzīstama persona, kura ieņem vai ir ieņēmusi nozīmīgu publisku amatu, proti, persona, kura ieņem augstākā līmeņa amatu valsts vai pašvaldības iestādēs Latvijā vai kādā citā valstī, vai kādā starptautiskā organizācijā. Attiecībā uz politiskām personām valda uzskats, ka, ja persona vienreiz ir bijusi politiski nozīmīga persona, tad tāda viņa paliek uz mūžu. Novēršanas likumā iekļautā politiski nozīmīgas personas definīcija atbilst šiem kritērijiem, taču padziļināta klienta izpēte ir jāpiemēro tikai tādām politiski nozīmīgām personām, kas rada paaugstinātu risku vai ir ieņēmušas šo politiski nozīmīgo amatu pēdējo 12 mēnešu laikā. Ja persona pēdējos 13 mēnešus vairs neieņem politiski nozīmīgas personas amatu un nerada paaugstinātu risku, subjekts var izvēlēties nepiemērot padziļināto klienta izpēti, taču tas nenozīmē, ka persona vairs nav uzskatāma par politiski nozīmīgu personu. Papildus norādām, ka obligāti ir jādokumentē izvērtējums, kurš ir par pamatu padziļinātās izpētes izbeigšanai. Saistībā ar politiski nozīmīgu personu ir jāvērtē arī šo personu radinieki un cieši saistītas personas. Politiski nozīmīgas personas, tā ģimenes locekļa un cieši saistītas personas definīcija ir sniegta Novēršanas likuma 1.panta 18., 18.¹ un 18.² punktā.

Politiski nozīmīgas personas (turpmāk – PNP) ģimenes loceklis ir persona, kura ir politiski nozīmīgas personas:

laulātais vai laulātajam pielīdzināma persona. Persona par laulātajam pielīdzināmu personu uzskatāma tikai tad, ja attiecīgās valsts likumi tai nosaka šādu statusu;

bērns vai politiski nozīmīgas personas laulātā vai laulātajam pielīdzināmas personas bērns, viņa laulātais vai laulātajam pielīdzināma persona;

vecāks, vecvecāks vai mazbērns;

brālis vai māsa.

Ar politiski nozīmīgu personu cieši saistīta persona ir fiziskā persona, par kuru ir zināms, ka:

personai ir darījuma attiecības ar PNP;

personai ir citas ciešas attiecības ar PNP;

persona ir akcionārs vai dalībnieks vienā un tajā pašā komercsabiedrībā ar PNP;

fiziskā persona, kura ir vienīgā tāda juridiska veidojuma īpašnieks, par ko ir zināms, ka tas faktiski izveidots PNP labā

Politiski nozīmīgas personas (PNP) izpēte

metode: Klienta izpētes process (anketēšana): Galvenā PNP, PNP ģimenes locekļa un ar PNP cieši saistītas personas statusa noskaidrošanas metode ir klienta izpēte, veicot klienta izpētes pasākumus atbilstoši Novēršanas likuma 11.¹ panta prasībām. Klienta izpētes procesa ietvaros tiek iegūti dati par klienta darba vietu un amatu, kā arī tiek uzdots tiešs jautājums par to, vai klients atbilst PNP, PNP ģimenes locekļa vai ar PNP cieši saistītas personas statusam. Novēršanas likuma subjekts klienta izpētes anketā uzskaita visus iekšējās kontroles sistēmā definētos politiski nozīmīgos amatus, kuri piešķir klientam PNP statusu.

metode: Klienta pārbaude datu bāzēs: Novēršanas likuma subjekts veic klienta pārbaudi komerciālās PNP datu bāzēs. Šī pārbaude veicama vienlaicīgi ar klienta izpētes procesu. Likuma subjekts nevar pajauties, ka komerciālās datu bāzēs apkopota informācija par visām PNP, PNP ģimenes locekļiem un ar PNP cieši saistītām personām. Fakts, ka persona nav iekļauta komerciālā datu bāzē kā PNP, PNP ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona, nevar būt par pamatu Novēršanas likuma subjekta pieņemumam, ka klients nav atzīstams par PNP, PNP ģimenes locekli vai ar PNP cieši saistītu personu. Komerciālās datu bāzes ir vienīgi papildu informācijas avots finanšu iestādei.

Novēršanas likuma subjekts veic klienta pārbaudi arī publiskās datu bāzēs. Attiecībā uz klientiem – Latvijas rezidentiem

– pārbaude obligāti veicama VID politiski nozīmīgu personu datu bāzē, kā arī, piemēram, valsts amatpersonu deklarāciju datu bāzēs. Vairumā Eiropas Savienību dalībvalstu amatpersonām pastāv pienākums deklarēt savus ienākumus, īpašumus un ģimenes locekļus un šī informācija ir publiski pieejama. Līdz ar to Novēršanas likuma subjekts var izmantot minētās datu bāzes ne tikai, lai pārbaudītu, vai klients vai klienta patiesais labuma guvējs nav atzīstams par PNP, PNP ģimenes locekli vai ar PNP cieši saistītu personu, bet arī lai izvērtētu šīs personas uzrādītos ienākumus kontekstā ar klienta izpētes rezultātā iegūto informāciju. Vienlaikus jāņem vērā, ka dažādās valstīs var būt atšķirīgas prasības attiecībā uz personu loku, uz kuru attiecas ienākumu deklarēšanas pienākums, kā arī atšķirīgas prasības par deklarācijā iekļaujamo informāciju.

metode: Klienta pārbaude internetā un masu mediju informācijas resursos Pamatojoties uz klienta risku, papildus pārbaude klienta izpētes procesam var notikt interneta mediju telpā, piemēram, klienta sniegto datu verificācijai par amatu un nodarbošanos. Kamēr informācija par PNP ģimenes locekļiem un ar PNP cieši saistītām personām var nebūt iekļauta datu bāzēs, tā mēdz būt plaši atspoguļota presē. Vienlaikus jāņem vērā, ka interneta un masu mediju resursos atspoguļotā informācija ne vienmēr var būt visaptveroša un uzticama.

Novēršanas likuma subjektam, veicot PNP, PNP ģimenes locekļa un ar PNP cieši saistītas personas statusa noskaidrošanas pasākumus, visos gadījumos jāpiemēro 1. metode un 2. metode, bet gadījumos, kad klientam ir augsts risks, arī 3. metode.

Papildu informācija par PNP ir pieejama FID vadlīnijās

2018. gada 3. jūlija Ministru kabineta noteikumi Nr. 392 "Kārtība, kādā Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma subjekts veic klienta neklātienes identifikāciju" nosaka kārtību, kādā Novēršanas likuma subjekts veic klienta neklātienes identifikāciju, t.i. izmantojot tehnoloģiskos risinājumus, kas ietver videoidentifikāciju vai drošu elektronisko parakstu, vai citus tehnoloģiskos risinājumus, veic tāda klienta identifikāciju, kas nav personīgi piedalījies identifikācijas procedūrā klātienē.

Klienta neklātienes identifikāciju piemēro, pamatojoties uz risku balstītu pieeju. Novēršanas likuma subjektam pirms klienta neklātienes identifikācijas jānodrošina visu šādu nosacījumu izpildi:

veikts un dokumentēts noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas risku izvērtējums;

atbilstoši piemītošajam noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riskam izveidota iekšējās kontroles sistēma;

atbilstoši darbinieku pienākumiem un pilnvarojumam ir nodrošināta viņu apmācība, lai darbinieki varētu veikt prasībām atbilstošu klienta neklātienes identifikāciju, jāņem vērā, ka apmācībām jābūt aktuālām un regulārām. Ņemot vērā, ka VID regulāri izstrādā un publicē apmācību materiālus par dažādām Novēršanas likuma un Sankciju likuma tēmām;

klientam ir nodrošināta informācija par neklātienes identifikācijas procesu un viņa tiesībām un pienākumiem šajā procesā;

atbilstoši minēto Ministru kabineta noteikumu prasībām un piemītošajam noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riskam noteiktas tehnoloģisko risinājumu drošības prasības.

Neklātienes identifikācija nav iespējama, ja:

klients vai tā patiesais labuma guvējs ir politiski nozīmīga persona, politiski nozīmīgas personas ģimenes loceklis vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistīta persona un izmanto pakalpojumu, kura mēneša kredīta apgrozījums pārsniedz 3000 euro;

klients ir čaulas veidojums;

klients izmanto privātbankiera pakalpojumus.

Novēršanas likuma subjekta iekšējās kontroles sistēmai ir jāietver politika un procedūras, kā konstatēt un uzraudzīt politiski nozīmīgas personas, to radniekus vai ar politiski nozīmīgām personām cieši saistītas personas.

Ja klients vai tā patiesais labuma guvējs ir politiski nozīmīga persona, tās radnieks vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistīta persona:

ir jāsaņem augstākās vadības atļauja uzsākt vai turpināt darījuma attiecības;

ir jādokumentē visas uz risku balstītās procedūras, kurās tiek noteikts klienta un patiesā labuma guvēja līdzekļu un materiālās labklājības izcelsmes avots.

Klienta izpētes datus ir nepieciešams atjaunot, iestājoties vismaz šādiem nosacījumiem:

klients maina vārdu/nosaukumu;

klienta identifikācijas dokumenti zaudē spēku vai vairs neatbilst identifikācijas prasībām;

klients stājas laulībā ar politiski nozīmīgu personu;

klients maina adresi vai pārceļas uz citu jurisdikciju;

klients maina korporatīvo struktūru vai notiek būtiskas izmaiņas starp patiesajiem labuma guvējiem;

klienta īpašumam mainās īpašnieki, īsā laika periodā tiek nomaksāta hipotēka vai ir vērojamas izmaiņas maksājumu veikšanas biežumā;

klients sāk nodarboties ar jaunu saimniecisko darbību;

pastāv aizdomas, ka pirmreizējās izpētes dati nav patiesi;

divas vai vairākas izmaiņas var būt pastiprinošs faktors, lai veiktu padziļināto izpēti.

5. Aizdomīgu darījumu pazīmes, indikatori un ziņošana par šādiem darījumiem

Novēršanas likuma subjektam ir pienākums nekavējoties ziņot Finanšu izlūkošanas dienestam par katru aizdomīgu darījumu.

Saskaņā ar Novēršanas likuma 31.⁶pantu, kas stājas spēkā 2021.gada 1.oktobrī, un [Ministru kabineta 2021.gada 17.augusta noteikumiem Nr.550 "Noteikumi par aizdomīgu darījumu ziņojumu un sliekšņa deklarācijas iesniegšanas kārtību un saturu"](#) sākot ar 2021.gada 1.oktobri ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem un sliekšņa deklarācijas iesniedz Finanšu izlūkošanas dienesta Finanšu izlūkošanas datu saņemšanas un analīzes sistēmā [goAML](#).

Ziņojumu Finanšu izlūkošanas dienestam iesniedz ne vēlāk kā nākamajā dienā pēc aizdomīgu pazīmju konstatēšanas. Ziņojums ietver informāciju saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.550 "Noteikumi par aizdomīgu darījumu ziņojumu un sliekšņa deklarācijas iesniegšanas kārtību un saturu".

Ziņojumus sistēmā goAML var iesniegt jebkurā diennakts laikā gan aizpildot tiešsaistes anketu, gan arī augšupielādējot iepriekš sagatavotu XML datni. Ziņošanas sistēmas goAML lietotāja rokasgrāmata par lietotāju reģistrāciju, ziņojumu sagatavošanas formu aizpildīšanu un ziņojumu iesniegšanu pieejama [Finanšu izlūkošanas dienesta tīmekļa vietnē sadaļā "goAML metodiskie materiāli un ziņošanas klasifikatori"](#).

Sākot ar 2025.gada 1.janvāri saskaņā ar [likuma "Par nodokļiem un nodevām" 22.²pantu](#) Novēršanas likuma subjektiem ir pienākums, konstatējot aizdomīgu darījumu Novēršanas likuma izpratnē, nekavējoties ziņot arī Valsts ieņēmumu dienestam par tādu personas, kuras rezidences (reģistrācijas) valsts ir Latvijas Republika, aizdomīgu darījumu, kas rada

aizdomas, ka tajā iesaistītie līdzekļi ir tieši vai netieši iegūti noziedzīga nodarījuma valsts ieņēmumu jomā rezultātā. Subjekts ziņojumu Valsts ieņēmumu dienestam iesniedz, izmantojot Finanšu izlūkošanas dienesta Finanšu izlūkošanas datu saņemšanas un analīzes sistēmu [goAML](#). Ziņojumos par aizdomīgiem darījumiem ietver informāciju atbilstoši Novēršanas likuma prasībām, kas noteiktas attiecībā uz ziņojuma par aizdomīgu darījumu saturu. Subjektiem jāņem vērā, ka Likumā “Par nodokļiem un nodevām” vairs nav uzskaitītas darījuma aizdomīguma pazīmes nodokļu jomā, aizdomīgus darījumus konstatē saskaņā ar Novēršanas likumā noteiktajā kārtībā izveidoto iekšējās kontroles sistēmu.

Ziņošanas pienākums attiecas uz visiem Novēršanas likuma subjektiem. Papildus Novēršanas likuma 3.¹pants paredz pienākumu visām personām (juridiskām un fiziskām) ziņot par aizdomīgiem darījumiem, tomēr, atšķirībā no Novēršanas likuma subjektiem, šīs personas netiek pakļautas uzraudzības institūciju kontrolei.

Savukārt Ministru kabineta noteikumu Nr.550 “Noteikumi par aizdomīgu darījumu ziņojumu un sliekšņa deklarācijas iesniegšanas kārtību un saturu” 14.¹.apakšpunkts attiecas uz visiem Novēršanas likuma subjektiem, kas sniedz maksājumu pakalpojumus Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likuma izpratnē, kuri saistīti ar skaidras naudas darījumiem vai pārrobežu maksājumiem. Minētajos MK noteikumos ietverta jēdzienu “pakalpojumus, kas saistīti ar skaidras naudas darījumiem vai pārrobežu maksājumiem” jāsaka kontekstā ar [Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likuma](#) 1.pantā ietvertu terminu “maksājuma pakalpojums”, un attiecīgi MK noteikumu 14.¹.apakšpunktā ietvertais pienākums iesniegt Finanšu izlūkošanas dienestam sliekšņa deklarācijas tiek attiecināts uz minētā likuma 2.panta otrajā daļā ietvertajiem maksājumu pakalpojumu sniedzējiem. Saskaņā ar likuma “Par nodokļiem un nodevām” 22.²pantā noteikto, sākot ar 2025.gada 1.janvāri, Novēršanas likuma subjektam ir pienākums Ministru kabineta noteiktajos gadījumos un kārtībā iesniegt Valsts ieņēmumu dienestam sliekšņa deklarāciju, izmantojot Finanšu izlūkošanas dienesta Finanšu izlūkošanas datu saņemšanas un analīzes sistēmu [goAML](#).

Par ziņošanas pienākuma nepildīšanu Novēršanas likuma subjektiem ir paredzētas sankcijas, tādējādi personām ir rūpīgi jāvērtē procedūras un politikas, kas attiecas uz ziņošanas pienākumu. Nav nepieciešams ziņot tikai ziņošanas pēc, jo nepamatoti ziņojumi pārslogo kopējo ziņošanas sistēmu. Ja nepastāv reāls risks, personai ir jāspēj to pamatot. Savukārt, lai pamatotu pieņemto lēmumu, risku novērtējumam ir jābūt dokumentētam. Jāņem vērā, ka uzraudzības institūcijas, uzraudzības procesa ietvaros konstatējot aizdomīgus darījumus, lūgs sniegt skaidrojumu, kādēļ nav ziņots par konkrēto darījumu. Pēc ziņošanas Finanšu izlūkošanas dienestam nepieciešams reģistrēt ziņojumu, lai uzraudzības institūcijas, ja nepieciešams, var ar to iepazīties.

Novēršanas likuma subjektiem nav tiesību izpaust ziņošanas faktu, tādējādi dokumentu aprīte ir jāorganizē tā, lai informācija netiktu izpausta klientam, trešajām pusēm, tai skaitā darbiniekiem, kuri ar to nestrādā.

Papildus ziņošanas pienākumam ir noteikta kārtība, kā atturēties no darījuma veikšanas, ja ir pamatotas aizdomas par darījuma saistību ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu vai terorisma vai proliferācijas finansēšanu. Atturēšanās nozīmē neveikt nekādas darbības ar darījumā iesaistītajiem līdzekļiem. Gadījumā, kad atturēšanās no darījuma veikšanas var būt signāls klientam, lai tas mēģinātu izvairīties no atbildības, ir pieļaujama darījuma veikšana, vienlaikus sniedzot ziņojumu par aizdomīgu darījumu Finanšu izlūkošanas dienestam.

Tipoloģiju izzināšana ir efektīvs instruments cīņā ar finanšu noziegumiem. Ar tipoloģiju palīdzību ir iespējams izprast, kā tiek izmantota noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija, lai slēptu, maskētu vai pārvietotu prettiesiskā ceļā iegūtus līdzekļus un vērtības. Tāpat tipoloģiju identificēšana var atvieglot atbildīgo iestāžu iespējas identificēt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un ar to saistītos noziedzīgos nodarījumus.

Finanšu izlūkošanas dienesta [izstrādātajā materiālā](#) pastiprināts uzsvars likts uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tipoloģijām, kas raksturīgas reģionālo finanšu centru risku profilam atbilstošajiem noziedzīgajiem nodarījumiem – tipoloģijas par nodarījumiem nodokļu jomā, tipoloģijas par koruptīviem darījumiem, krāpšanu, kā arī patstāvīgas jeb autonomas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un laundromātu tipoloģijas.

FID 2024. gadā ir izstrādājis un publicējis vairākus materiālus, kas paredzēti noteiktu sektoru pārstāvjiem (kā arī citiem Novēršanas likuma subjektiem) efektīvai risku vadībai un spējai identificēt pazīmes, kas raksturo aizdomīgu darījumu un

ļauj savlaicīgi reaģēt uz iespējamu apdraudējumu NILL jomā.

Materiāls “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas pazīmes ārpakalpojuma grāmatvežu un nodokļu konsultantu sektoros” ārpakalpojuma grāmatvežiem un nodokļu konsultantiem veidots sadarbībā ar Valsts ieņēmumu dienestu un Latvijas Republikas Grāmatvežu asociāciju. Pieejams: [Pazīmes ārpakalpojuma grāmatvežu un nodokļu konsultantu sektoros](#).

Materiāls “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas pazīmes darījumos ar nekustamo īpašumu” nekustamo īpašumu darījumu starpniekiem veidots sadarbībā ar Valsts ieņēmumu dienestu un Latvijas Nekustamo Īpašumu Darījumu Asociāciju. Pieejams: [Pazīmes darījumos ar Nekustamo īpašumu](#).

Vēršam uzmanību, ka FID izstrādātie materiāli ir pieejami arī angļu valodā [Materiāli angļu valodā](#)

Būtiski ņemt vērā, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tipoloģijas un pazīmes attīstās un mainās, jo personas, kuras īsteno noziedzīgas darbības sava labuma gūšanai, atrod arvien jaunus veidus un metodes attiecīgo noziedzīgo darbību īstenošanai. Vienlaikus uzsverams, ka materiālos ietverta tipoloģiju un / vai pazīmju uzskaitījums nav uzskatāms par izsmēlošu, kā arī norādāms, ka katra pazīme pati par sevi nelielina par noziedzīgām darbībām – tipoloģijas un pazīmes nav skatāmas atrauti no kopējā dokumenta satura.

Vienlaikus, kā papildu informāciju risku analizē, ieteicams izmantot VID apkopotos riska indikatorus sadalījumā šādās kategorijās:

vispārīgie riska indikatoru;

nodokļu konsultantu, ārpakalpojuma grāmatvežu un juridisko pakalpojumu sniedzēju klientu darbību raksturojošas riska pazīmes, indikatoru;

juridisko pakalpojumu sniedzēju klientu darbību raksturojošas riska pazīmes, indikatoru;

nekustamā īpašuma nozari raksturojošas riska pazīmes, indikatoru;

dārgmetālu un dārgakmeņu tirdzniecības nozares klientu darbību raksturojošas riska pazīmes, indikatoru;

transportlīdzekļu tirgotāju klientu darbību raksturojošas riska pazīmes.

Piemērus nozaru risku pazīmēm aicinām skatīt šo vadlīniju 5.nodaļas apakšnodaļās, ņemot vērā darbības specifiku.

5.1. Vispārīgas pazīmes, indikatoru, kas var liecināt par aizdomīgiem darījumiem

5.2. Nodokļu konsultantu, ārpakalpojuma grāmatvežu un juridisko pakalpojumu sniedzēju klientu darbību raksturojošas riska pazīmes, indikatoru

5.3. Juridisko pakalpojumu sniedzēju klientu darbību raksturojošas riska pazīmes, indikatoru

5.4. Nekustamā īpašuma nozari raksturojošas riska pazīmes

5.5. Dārgmetālu un dārgakmeņu tirdzniecības nozares klientu darbību raksturojošas riska pazīmes

5.6. Transportlīdzekļu tirgotāju klientu darbību raksturojošas riska pazīmes

Novēršanas likuma subjektiem atbilstoši Novēršanas likuma 37.pantam vismaz piecus gadus pēc darījuma attiecību izbeigšanas vai gadījuma rakstura darījuma veikšanas ir nepieciešams glabāt:

visu klientu izpētes ietvaros iegūto informāciju, tai skaitā informāciju par klientu un tā kontiem, klienta identifikācijas datus apliecinošu dokumentu kopijas, klientu izpētes rezultātus;

informāciju par visiem klienta veiktajiem maksājumiem;

saraksti ar klientu, tai skaitā elektronisko saraksti.

Pēc glabāšanas termiņa beigām Novēršanas likuma subjekts iznīcina tā rīcībā esošos dokumentus un informāciju par personu. Svarīgi ir ievērot, ka klienta informācijas uzglabāšanas termiņš sākas pēc darījuma attiecību izbeigšanas. Ja klients ir nodibinājis darījuma attiecības un vēlāk tās neuztur (piemēram, digitāla klienta konta atvēršana), šādas darījuma attiecības ir jāuzskata par esošām, ja vien sadarbības līgumā nav paredzēts lauzt darījuma attiecības ilgstošas neaktivitātes gadījumā.

Jāņem vērā, ka uzraugošā iestāde var dot norādījumu Novēršanas likuma subjektam pagarināt informācijas glabāšanas termiņu.

Novēršanas likuma subjektam ir tiesības elektroniski apstrādāt klientu identifikācijas un izpētes rezultātā iegūtos datus par klientiem, to pārstāvjiem un patiesajiem labuma guvējiem. Papildus ir jāpievērš uzmanība klienta informācijas strukturēšanai tādā veidā, kas ļauj to ātri un efektīvi nodot uzraudzības un kontroles institūcijām, vienlaikus nodrošinot informācijas aizsardzību pret izpaušanu trešajām pusēm. Klienta informācija ir uzskatāma par ierobežotas pieejamības informāciju, tādēļ piekļuve tai ir jānodrošina tikai tām personām un darbiniekiem, kuriem šī informācija ir nepieciešama amata pienākumu veikšanai, proti, Novēršanas likuma prasību izpildei.

Informācijas apmaiņa ir pieļaujama vienas grupas ietvaros vai savstarpējas sadarbības ietvaros starp Novēršanas likuma subjektiem, tomēr jāņem vērā, ka informācijas izlietošanas mērķim ir jābūt Novēršanas likuma prasību izpildei. Papildus klienta informāciju ir iespējams izpaust personai, kura veic klienta noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas prasību izstrādi, izpildes novērtēšanu, pārvaldību un uzraudzību.

Informāciju ir nepieciešams:

uzkrāt un glabāt apjomā, kas vajadzības gadījumā būtu pietiekams, lai rekonstruētu atsevišķus darījumus;

uzglabāt veidā, kas nodrošinās informācijas tūlītēju sniegšanu uzraugošai iestādei pēc tās pieprasījuma;

strukturēt ērti pārskatāmā veidā.

7. Nozaru tipoloģijas

Nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas izpratnē tipoloģijas ir izplatītākie veidi un mehānismi, kā tiek legalizēti līdzekļi. Noziedznieki izmanto inovatīvas metodes, lai legalizētu līdzekļus, tādēļ atsevišķas tipoloģijas var atšķirties atkarībā no reģiona, kur tās tiek lietotas, un konkrētā laika nogriežņa, proti, neaktuālas tipoloģijas var kļūt aktuālas un otrādi, tomēr legalizācijas tendences un pamatprincipi visur ir vienādi. Augstam riskam vienmēr ir pakļauti jauni tirgus mehānismi, jo ne vienmēr tiem ir izstrādāti nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas uzraudzības mehānismi. Konkrētās tipoloģijas ir apkopotas izvērtējot starptautisko praksi, tādēļ tām ir informatīvs un skaidrojošs raksturs ar mērķi celt kopējo subjektu izpratnes līmeni. Konkrētas tipoloģijas nav uzskatāmas par Latvijas nozaru aktuālāko NILL tendenču apkopojumu, bet reizē arī nav izslēgts, ka tās ir izplatītas arī Latvijā.

Papildus tipoloģijām var izdalīt pazīmes – riska identifikatorus (skatīt 5.nodaļu) –, pēc kuriem var identificēt vai kuri var palīdzēt identificēt aizdomīgus darījumus.

 [7.1. Nodokļu konsultanti un ārpakalpojuma grāmatveži](#)

 [7.2. Juridisko pakalpojumu sniedzēji](#)

 [7.3. Dārgmetālu un dārgakmeņu tirgotāji](#)

 [7.4. Nekustamā īpašuma aģenti](#)

 [7.5. Transportlīdzekļu un citu augstas vērtības preču tirgotāji](#)

8. Sankciju režīma un proliferācijas novēršanas uzraudzības mehānisma iekļaušana iekšējās kontroles sistēmā

Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma (turpmāk – Sankciju likums) regulējums attiecas uz visām fiziskām un juridiskām personām, tai skaitā personālsabiedrībām. Papildus jāuzsver Sankciju likuma 5.panta pirmajā daļā ietvertais pienākums visām personām izpildīt sankcijas nekavējoties un bez iepriekšēja brīdinājuma, kā arī VID piešķirtās tiesības administratīvā procesa kārtībā veikt pasākumus, kas ļauj atņemt licenci (sertifikātu, atļauju) vai anulēt ierakstu attiecīgajā reģistrā, kā arī uzlikt par pienākumu veikt noteiktu darbību vai atturēties no tās.

Vēršam uzmanību, ka VID izdoto administratīvo aktu pārsūdz atbilstoši vispārējai kārtībai, kas noteikta Administratīvā procesa likumā, savukārt atbilstoši Sankciju likuma 13.⁵panta pirmajai daļai informācijas sniegšana (tai skaitā no nodokļu konsultantu, ārpakalpojuma grāmatvežu, zvērinātu revidentu, zvērinātu revidentu komercsabiedrību, zvērinātu notāru, zvērinātu advokātu un citu neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju puses) kompetentajām institūcijām un Valsts drošības dienestam par iespējamiem sankciju pārkāpumiem nav uzskatāma par neizpauzamu ziņu izpaušanu.

Saskaņā ar Sankciju likuma 4.pantu, Latvijā var ieviest vai noteikt šādas starptautiskās vai nacionālās sankcijas:

finanšu ierobežojumi;

civiltiesiskie ierobežojumi;

ieceļošanas ierobežojumi;

stratēģiskas nozīmes preču un citu preču aprites ierobežojumi;

tūrisma pakalpojumu sniegšanas ierobežojumi.

Saskaņā ar Sankciju likuma 11.pantu, Latvijas Republikā ir saistošas un tieši piemērojamas:

- Apvienoto nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūcijās noteiktās finanšu un civiltiesiskās sankcijas;
- Eiropas Savienības regulās noteiktās sankcijas;
- Latvijas nacionālās sankcijas, kuras pieņem Ministru kabinets.

ASV OFAC sankcijas - atsevišķos gadījumos uz likuma pamata tieši piemērojamas Latvijā.

Saskaņā ar Sankciju likuma 13.panta 4.²daļu VID kā kompetentā institūcija uzrauga starptautiskajās un nacionālajās sankcijās noteikto finanšu un civiltiesisko ierobežojumu izpildi šādām personām:

ārpakalpojuma grāmatvežiem, zvērinātiem revidentiem, zvērinātu revidentu komercsabiedrībām un nodokļu konsultantiem, kā arī jebkurai citai personai, kas sniedz palīdzību nodokļu jautājumos (piemēram, konsultācijas vai materiālu palīdzību) vai rīkojas kā starpnieks šādas palīdzības sniegšanā neatkarīgi no tās sniegšanas biežuma un atbildības esības;

neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem, kad tie, darbojoties savu klientu vārdā, sniedz palīdzību darījumu plānošanā vai veikšanā, piedalās tajos vai veic citas ar darījumiem saistītas profesionālas darbības vai apstiprina darījumu sava klienta labā saistībā ar:

- nekustamā īpašuma, uzņēmuma pirkšanu vai pārdošanu;
- klienta naudas, finanšu instrumentu un citu līdzekļu pārvaldīšanu;
- visu veidu kontu atvēršanu vai pārvaldīšanu kredītiestādēs vai finanšu iestādēs;
- juridisku veidojumu dibināšanu, vadību vai darbības nodrošināšanu, kā arī attiecībā uz juridiska veidojuma dibināšanai, vadīšanai vai pārvaldīšanai nepieciešamo ieguldījumu veikšanu;

juridiska veidojuma vai juridiskās personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzējiem;

nekustamā īpašuma darījumu starpniekiem;

citām juridiskajām vai fiziskajām personām, kuras nodarbojas ar transportlīdzekļu, dārgmetālu, dārgakmeņu, to izstrādājumu un cita veida preču tirdzniecību, kā arī ar starpniecību minētajos darījumos vai cita veida pakalpojumu sniegšanu, ja maksājumu veic skaidrā naudā vai skaidru naudu par šo darījumu iemaksā kredītiestādē pārdevēja kontā 10 000 *euro* vai lielākā apmērā (vai ekvivalentu summu ārvalstu valūtā saskaņā ar grāmatvedībā izmantojamo ārvalstu valūtas kursu darījuma veikšanas dienas sākumā) neatkarīgi no tā, vai šo darījumu veic kā vienu operāciju vai kā vairākas savstarpēji saistītas operācijas;

iestādēm, kuras sniedz šādus pakalpojumus:

- kredītešanu, tostarp finanšu līzingu, ja pakalpojumu sniegšanai nav nepieciešama licencēšana;
- galvojumu un citu tādu saistību aktu izsniegšanu, ar kuriem uzlikts pienākums;
- konsultācijas klientiem finansiāla rakstura jautājumos;
- inkasāciju.

Kopš 2019.gada 1.maija, kad stājās spēkā Sankciju likuma 13.¹pants, kurš VID uzraugāmajiem Sankciju likuma subjektiem paredz pienākumu izstrādāt iekšējās kontroles sistēmu, VID uzraugāmajiem subjektiem ir jāveic savu klientu sankciju riska novērtējums un sankciju riskam atbilstoša uzraudzība.

Nemot vērā, ka VID uzraugāmo Sankciju likuma subjektu loks ir identisks VID uzraugāmo Novēršanas likuma subjektu lokam, VID iesaka sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmu integrēt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas iekšējās kontroles sistēmā.

Lai nodrošinātu atbilstību Sankciju likuma 13.¹ pantā minētajām prasībām, likuma subjektam ir nepieciešams veikt šādas darbības:

dokumentēt starptautisko un nacionālo sankciju riska novērtējumu gan subjektam, gan subjekta klientam;

atbilstoši riska novērtējumam izstrādāt iekšējās kontroles sistēmu sankciju režīma ievērošanai, iekļaujot attiecīgās politikas un procedūras. Attiecīgās politikas ir subjekta esošo un plānoto klientu un to darījumu izvēles/akceptēšanas standarti, savukārt attiecīgās procedūras – secīgs to darbību apraksts, ko veic klienta darbinieks, lai ievērotu sankciju režīmu;

pārbaudīt vai esošie un potenciālie klienti nav iekļauti sankciju sarakstos (sankciju skrīnings);

atbilstoši klienta riska līmenim noteikt klienta un tā veikto darījumu uzraudzības intensitāti;

konstatējot sankciju režīma pārkāpumu, ziņot Valsts drošības dienestam un, nekavējoties un bez iepriekšēja brīdinājuma, iesaldēt sankciju sarakstā iekļautās personas finanšu līdzekļus (piemēro situācijās, kad likuma subjekts rīkojas ar sankciju sarakstā iekļautas personas mantu (finanšu līdzekļiem, finanšu instrumentiem)), nesniegt tai finanšu pakalpojumus, kā arī neslēgt ar to civiltiesiskus darījumus;

konstatējot aizdomīga darījuma pazīmes, kuras var liecināt par iespējamu sankciju režīma apiešanu, ziņot Finanšu izlūkošanas dienestam.

Jāņem vērā, ka personām ir aizliegts iegādāties preces vai saņemt pakalpojumus no tām fiziskām un juridiskajām personām, pret kurām noteiktas sankcijas, kas paredz līdzekļu un saimniecisko resursu iesaldēšanu un aizliegumu sankcionētajām personām nodot līdzekļus un saimnieciskos resursus. Personām ir aizliegts iegādāties preces vai saņemt pakalpojumus arī no personām, kuras ir sankciju sarakstos iekļauto personu īpašumā vai kontrolē.

Sankciju saraksti pieejami [Finanšu izlūkošanas dienesta](#) un [Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas interneta vietnēs](#)

Oficiālie sankciju meklētāji:

ES/ANO sankcijas www.sanctionsmap.eu;

OFAC sankcijas <http://sanctionssearch.ofac.treas.gov>;

Latvijas Republikas nacionālās sankcijas <http://sankcijas.fid.gov.lv>

Lursoft ir izveidojis un uztur vienotā sarakstā informāciju par Latvijas, ANO, Eiropas Savienības, Apvienotās Karalistes un OFAC sankciju sarakstos iekļautajiem subjektiem. Saraksts ir pieejams bez maksas <https://sankcijas.lursoft.lv>.

Sankciju skrīnings (jeb personas pārbaude sankciju meklētājos) ir neaizstājams solis sankciju atbilstības nodrošināšanā. Tomēr tā ir tikai daļa no sankciju atbilstības nodrošināšanas. Jāņem vērā, ka veicot sankciju skrīningu ne vienmēr būs atrodama 100% precīza atbilde un lēmums var būt risks balstīts. Sankciju skrīnings nodrošināms neatkarīgi no riska novērtējuma, darījumu summas un klienta riska.

Kopš 2022.gada februāra noteiktas plašas ES un ASV sankcijas pret Krieviju un Baltkrieviju. Sankciju sarakstos iekļautas valsts amatpersonas, oligarhi un saistītie uzņēmumi, kā arī noteiktas sektoriālās sankcijas noteiktām preču grupām un pakalpojumiem. Detalizēta informācija par konkrētu preču un tehnoloģiju kategorijām norādīta attiecīgajās ES Regulās, kurās noteikti preču un tehnoloģiju eksporta un/vai importa aizliegumi (pieejamas [ES tiesību aktu vietnē EUR-Lex](#)).

Informāciju par aizliegtajiem pakalpojumiem vai precēm visērtāk iespējams atrast [ES sankciju tiešsaistes kartē](#), izvēloties valsti, kuru pārstāv preces vai pakalpojuma pircējs.

Sankciju karte piedāvā centralizētu sankciju uzskaites sistēmu, kas ataino ES un ANO sankciju režīmus un ir ērts veids, kā uzņēmumiem un privātpersonām gūt tām nepieciešamo informāciju. Sankciju karte norāda uz sankciju veidiem, tiesību

aktiem vai rezolūciju, ar kuru pieņemti konkrētie ierobežojošie pasākumi, nodrošina izvērstu meklēšanas mehānismu, kā arī detalizētus paskaidrojumus, piemēram, par to, kādas preces ir aizliegts ievest valstī, utt. Sankciju karti uztur un pilnveido Eiropas Komisija.

Sākot ar 2024. gada 1. aprīli kompetentā institūcija starptautisko un nacionālo sankciju izpildes jautājumos un kompetentā institūcija cīņā pret starptautisko un nacionālo sankciju apiešanu vai apiešanas mēģinājumu finanšu ierobežojumu izpildē Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā noteiktajā kārtībā ir Finanšu izlūkošanas dienests. Finanšu izlūkošanas dienests izskata jautājumus par normatīvajos aktos noteikto izņēmumu un atļauju piemērošanu. Finanšu izlūkošanas dienesta tīmekļvietnē tiks apkopota un publicēta informācija par visām spēkā esošajām sankcijām, kas ir jāievēro Latvijā. Finanšu izlūkošanas dienests ir uzskatāms par iestādi, kas sniedz skaidrojumus sarežģītās situācijās, piemēram, kad nav iespējams pieņemt pamatotu lēmumu informācijas trūkuma dēļ vai nav pārliecības par to, vai identificētā persona atbilst sankciju sarakstos norādītajai personai.

 [8.1. Sankciju riska novērtējums](#)

 [8.2. Iekšējās kontroles sistēmas politikas un procedūras](#)

 [8.3. Ziņošana Valsts drošības dienestam un VID par starptautisko vai nacionālo sankciju pārkāpšanu vai pārkāpšanas mēģinājumu](#)

 [8.4. Ziņošana Finanšu izlūkošanas dienestam, ja ir aizdomas par iespējamu izvairīšanos no sankciju režīma](#)

 [8.5. Iespējamās problēmsituācijas un to risinājumi](#)

9. Terorisma finansēšanas novēršanas uzraudzība

Kas ir terorisma finansēšana?

Krimināllikuma izpratnē par terorismu uzskatāma spridzināšana, dedzināšana, kodolķīmisko, ķīmisko, bioloģisko, bakterioloģisko, toksisko vai citu masveida iznīcināšanas ieroču lietošana, masveida saindēšana, epidēmija, epizootiju izplatīšana, personas nolaupīšana, ķīlnieku sagrābšana, gaisa, sauszemes vai ūdens transportlīdzekļu sagrābšana vai citas darbības, ja tās veiktas ar nolūku iebiedēt iedzīvotājus, vai piespiest valsti, tās institūcijas vai starptautiskas organizācijas izdarīt kādu darbību vai atturēties no tās, vai kaitēt valsts, tās iedzīvotāju vai starptautiskas organizācijas interesēm.

Terorisma finansēšana (turpmāk – TF) ir jebkāda veidā iegūtu finanšu līdzekļu vai citas mantas tieša vai netieša vākšana vai nodošana ar mērķi tos izmantot, vai zinot, ka tie tiks pilnīgi vai daļēji izmantoti, lai veiktu teroristiskas darbības.

Kādi TF riski pastāv Latvijā?

Latvijas ģeogrāfiskais izvietojums un fakts, ka Latvija atrodas tranzīta ceļā no austrumiem uz rietumiem, rada risku, ka Latvijas finanšu sistēma var tikt izmantota kā kanāls terorisma finansēšanai citā valstī. Latvijas robeža ar Krieviju un Baltkrieviju ir ES ārējā robeža, tādēļ pastāv risks, ka pāri robežai var tikt pārvietoti finanšu līdzekļi, gan skaidrā naudā, dārgmetālu vai citā formā, no ES uz valstīm ar augstu TF risku un otrādi.

Terorisma finansēšanas riski pastāv arī VID uzraugāmo Novēršanas likuma subjektu darbībā. Jāņem vērā, ka terorisma finansēšana, atšķirībā no noziedzīgu iegūtu līdzekļu legalizācijas, bieži tiek veikta ar maza apmēra darījumu palīdzību. Šādu darījumu pazīmes, piemēri un risku novērtējums ir pieejams Finanšu izlūkošanas dienesta [interneta vietnē](#).

Veicot iekšējās kontroles sistēmā paredzēto savas un klienta darbības risku novērtējumu, visiem VID uzraugāmajiem Novēršanas likuma subjektiem ir jāņem vērā [Valsts drošības dienesta identificētie terorisma finansēšanas riski](#). Terorisma finansēšanai ar noziedīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju bieži ir kopīgas ārējās pazīmes un līdzekļu pārvietošanas kanāli, taču specifika un aizdomīgu darījumu apmēri var būtiski atšķirties.

Kam jāpievērš uzmanība, vērtējot TF riskus?

Ņemot vērā Eiropā konstatētos riskus, papildu uzmanība jāpievērš:

nevalstiskajām organizācijām (turpmāk – NVO), jo tās vairākkārt ir tikušas izmantotas, lai vāktu un pārvietotu līdzekļus terorisma finansēšanas nolūkos;

sadarbībai ar jurisdikcijām, kurās pastāv augsti terorisma draudi. (skatīt 3 sadaļu) Atbilstoši Eiropas Komisijas pieņemtajam sarakstam, starp 15 trešajām valstīm, kam ir stratēģiski trūkumi NILL un TF apkarošanas sistēmās, ir Irāna, Korejas Tautas Demokrātiskā Republika, Afganistāna, Sīrija, Irāka, Jemena u.c.;

klientiem un to darījumiem, kas saistīti ar stratēģiskas nozīmes preču apriti, tuvo austrumu kultūrvēsturisko priekšmetu tirdzniecību, sadarbojas ar NVO, kas saņem ziedojumus un dalības maksas, klientiem ar augstu skaidras naudas apgrozījumu, klientiem, kas atbalsta noteiktu etnisko piederību vai reliģiju, klientiem, kas darbojas augsta TF riska valstī vai ir saites ar NVO, kas darbojas augsta TF riska valstī un naudas plūsmai uz un no augsta TF riska valsts.

Saskaņā ar [“Nacionālo terorisma un proliferācijas finansēšanas risku ziņojumu”](#) pastāv risks, ka Latvijas finanšu sistēma varētu tikt izmantota TF, tomēr līdz šim izdoto rīkojumu par finanšu līdzekļu iesaldēšanu TF gadījumos skaits un iesaldēto līdzekļu apjoms rāda, ka risks ir zems. Atbilstoši NRA datiem Valsts drošības dienesta (VDD) rīcībā esošās informācijas analīze liecina, ka terorisma draudu līmenis pārskata periodā Latvijā nav mainījies un saglabājas relatīvi zems. Latvijā nav notikuši teroristu uzbrukumi un nav konstatētas personas vai organizācijas, kuras varētu klasificēt kā teroristiskas. Pieejamā informācija neliecina, ka Latvijas teritorija tiktu izmantota teroristiska rakstura darbību atbalstam ārvalstīs. Tāpat nav konstatētas indikācijas, kas liecinātu par teroristiski tendētu personu mēģinājumiem ieceļot Latvijā, ievest vai iegūt terora akta veikšanai nepieciešamos ieročus, sprāgstvielas, bīstamas vielas vai veikt potenciālo terorisma mērķu izlūkošanu. Lai arī pastāv vairāki starptautiski zināmi teroristu grupējumi, kas rada TF draudus arī Latvijā, gadījumos, kad tika izmeklēti teroristu uzbrukumi, Latvijas finanšu sistēmas izmantošana to finansēšanā nav konstatēta. Būtiskākos TF draudus Latvijā rada vietējās personas, kas var radikalizēties. VDD un citas valsts institūcijas veic plašu preventīvu darbību kopumu, lai šos draudus mazinātu.

Nevalstisko organizāciju sektoram (biedrībām un nodibinājumiem, arī fondiem) ir pienākums nodrošināt, lai to iegūtie līdzekļi netiktu novirzīti terorisma finansēšanai. NVO visā pasaulē ir atzītas par neaizsargātām terorisma finansēšanas jomā, tādēļ FID sadarbībā ar Valsts drošības dienestu 2024. gadā ir izstrādājis informatīvo materiālu Nevalstisko organizāciju ievainojamība terorisma finansēšanā. Pieejams: [Nevalstisko organizāciju ievainojamība terorisma finansēšanā](#)

TF ievainojamība Latvijā ir zema. Latvijā ir attīstīts finanšu sektors, kurā tiek sniegti pakalpojumi, kas var tikt izmantoti terorisma finansēšanai. Secināts, ka pārskata periodā Novēršanas likuma subjektu izpratne par TF un sankciju apiešanu ir būtiski uzlabojusies tāpat kā to spēja identificēt aizdomas par TF un sankciju apiešanu (arī ar terorismu nesaistītu sankciju apiešanu) un ziņot par aizdomām FID atbilstoši Novēršanas likumam un Sankciju likumam. Ir augusi valsts institūciju kapacitāte un izpratne par TF un sankciju apiešanu un pārkāpšanu.

Secināms, ka TF riski Latvijā ir zemi. Tomēr pastāv iespēja, ka Latvija var tikt izmantota TF šādos veidos (saraksts nav izsmeljošs):

Latvijas iedzīvotāju iespējamās radikalizēšanās gadījumā TF var notikt kā pašfinansēšanās (tostarp, izmantojot finanšu pakalpojumus);

Latvijas iedzīvotāju iespējamās radikalizēšanās gadījumā TF var notikt, iegūstot līdzekļus no ģimenes locekļiem vai tuviniekiem (tostarp, izmantojot finanšu pakalpojumus);

noziedznieki un teroristu grupējumi var izmantot Latvijas finanšu sistēmu pārskaitījumu veikšanai kā posmu sarežģītu darījumu ķēdē TF.

 [9.1. Sektoru terorisma finansēšanas risku novērtējums](#)

 [9.2. Terorisma finansēšanas riska indikatori \(aizdomīgu darījumu pazīmes\)](#)

<https://www.vid.gov.lv/lv/vadlinijas-1>